

Nora Risla

VIRKAMIEHEN LAHJONTA SUOMESSA

Hyvä hallinto ja viranomaisen epäeettinen toiminta

Liiketalous 2017

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Nora Rislä
Opinnäytetyön nimi	Virkamiehen lahjonta Suomessa
Vuosi	2017
Kieli	suomi
Sivumäärä	58
Ohjaaja	Marika Teirfolk-Naarmala

Epäeettinen korruptoitunut toimintamalli kuten lahjonta vahingoittaa yhteiskuntaan murentamalla muun muassa luottamusta hallintoon. Suomi on kuitenkin maailman vähiten korruptoituneita maita ja lahjonta on täällä kriminalisoitu korruption muoto.

Työn tarkoituksena oli selvittää virkamiesten lahjontaa ja sen yleisyyttä Suomessa. Työssä pohditaan muun muassa sitä, mitkä toimet ja olosuhteet johtavat tuomioon sekä miten virkamiesten lahjonta vaikuttaa yhteiskuntaamme. Työssä käytettiin lähteinä lahjontaa ja viranomaisten toimintaa sääteleviä lakeja kuten rikoslakia ja hallintolakia, oikeuskirjallisuutta ja oikeustapauksia sekä oikeusrekisterikeskuksesta saatua tilastointia eri lahjusrikosnimikkeistä saaduista tuomioista. Tarkasteltujen tapausten tuomioaikaväli käsitti vuodet 2000–2017. Työssä on käytetty lähteenä myös muita korruptiota koskevia julkaisuja ja verkkosivuja.

Tutkimustulokset osoittivat kiistatta, että Suomessa tapahtuu rikoslain mukaista virkamiesten lahjontaa. Tuomioiden määrästä ja rikosnimikkeiden jakautumisesta voidaan edelleen päätellä, että virkamiehet ottavat lahjuksia vastaan vähemmän, kuin mitä heille tarjotaan. Lahjusrikoksista tuomittaessa tärkeäksi katsotaan, onko lahjuksella pyritty vaikuttamaan virkamiehen toimeen palvelusuhteessa tai onko lahjus ollut omiaan heikentämään luottamusta viranomaisen toiminnan tasapuolisuuteen. Lahjustuomioiden vuosittainen määrä osoittautui niin vähäiseksi, että vaikka korruptioita esiintyisi laajemmin, ei se näy tuomiomäärissä.

Avainsanat	Viranomainen, Virkamies, Viranhaltija, Lahjonta, Virkarikos
------------	---

ABSTRACT

Author	Nora Risla
Title	The Bribery of Officials in Finland
Year	2017
Language	Finnish
Pages	58
Name of Supervisor	Marika Teirfolk-Naarmala

A corrupted unethical operating model such as bribery harms society by crumbling trust in its administration. Finland is one the world's least corrupted countries and bribery is a criminalized form of corruption.

The aim of this study was to investigate the bribery of officials and its frequency in Finland. This thesis discusses among other things, the activities and circumstances that lead to a verdict as well as how the bribery of the officials affects society. Acts related to the officials and authority, such as the crime law and administrative law, as well as legal literature legal cases and the verdicts that were given on different bribery crime cases obtained from the Legal Register Centre, were used as sources for the study. The legal cases and their verdicts included were given in between the years 2000 and 2017. In addition, this thesis also contains sources that address corruption such as publications and websites.

The research results show unquestionably that bribery as stipulated by the law, does happen in Finland. From the number and categorization of the verdicts, it can be concluded that the officials do not take as many bribes as they are offered. When convicting from a bribery crime a few important matters are taken into consideration, i.e. the bribe 's aim to affect the official's duties and actions or the bribe is likely to weaken the trust of the objectivity in the work of the official. The number of verdicts given annually on bribery crime was proven to be so low that even if corruption occurs widely it doesn't show in the number of the verdicts.

Keywords Authority, Official, Office holder, Bribery, Position crime

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	HYVÄ HALLINTO	8
	2.1 Hallinnon periaatteet.....	8
	2.2 Hallintotoiminnan valvonta	10
3	VIRANOMAINEN JA VIRKAMIES.....	12
	3.1 Valtion virkamies.....	12
	3.2 Kunnallinen viranhaltija.....	13
	3.3 Julkisen vallan käyttö.....	14
	3.4 Virkavastuu.....	15
	3.5 Vahingonkorvausvastuu.....	16
	3.6 Viranomaisen toiminnan julkisuus	17
	3.7 Kielenkäyttö.....	17
	3.8 Neuvontavelvollisuus.....	18
4	LAHJONTA VIRKARIKOKSENA	20
	4.1 Virkamiehen määritelmä laissa.....	20
	4.2 Lahjusrikoksista	21
	4.3 Seurauksia virkamiehelle virkarikoksista	26
	4.4 Lahjonta osana korruptiota	26
5	LAHJONTA OIKEUSKÄYTÄNNÖN VALOSSA.....	29
	5.1 Lahjuksen ottaminen.....	29
	5.2 Törkeä lahjuksen ottaminen.....	36
	5.3 Lahjusrikkomus.....	38
	5.4 Lahjuksen antaminen	42
	5.5 Törkeä lahjuksen antaminen	44
6	LAHJUSRIKOSTEN TUOMIOT JA NIIDEN LAATU	50
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	54
	LÄHTEET.....	57

KUVIOLUETTELO

- Kuvio 1.** Lahjusrikosten määrä rikosnimikkeittäin. (Oikeusrekisterikeskus 2017) 50
- Kuvio 2.** Lahjustuomioiden jakautuminen prosentteina. (Oikeusrekisterikeskus 2017) 51

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksen on selvittää, lahjotaanko Suomessa virkamiehiä ja ottavatko virkamiehet vastaan lahjuksia. Työssäni lahjonnalla tarkoitetaan rikoslain mukaisesti määriteltyä lahjuksen ottamista ja lahjusrikosta sekä virkamiehelle lahjuksen antavan henkilön rikosnimikettä lahjuksen antaminen. Seuraavat neljä kysymystä muodostavat tutkimuskysymykset: Tapahtuuko Suomessa rikoslain mukaista virkamiesten lahjontaa? Paljonko tuomittuja lahjusrikoksia oli aikavälillä 2000–2017? Mitkä seikat nousevat tuomittavan teon pääpiirteiksi? Täydentävänä kysymyksenä minulla on tutkimustulosten analysoinnin lisäksi: Mitä seurauksia lahjusrikoksista on yhteiskunnalle?

Halusin tehdä opinnäytetyöni rikosoikeudellisesta aiheesta ja valitsin tutkimuskohteeni virkamiehet. Viranomaisilta edellytetään jo lakisääteisesti hyvän hallintotavan tuntemusta ja sen mukaista viranhoitoa (L6.6.2003/434). Paitsi että virkamiesten yleisesti odotetaan kohtelevan kansalaisia tasavertaisesti, edellytetään heiltä erityisesti myös lahjomattomuutta. Aihe on tärkeä, koska Suomessa hallinnolta kuten virkamiehiltä odotetaan luotettavuutta.

Työn tavoitteena on saada kuva hyvästä hallintotavasta sekä siitä mitä virkamiehen lahjonta tarkoittaa teoriassa ja oikeuskäytännössä. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, tapahtuuko virkamiehiin liittyvää lahjontaa Suomessa ja kuinka paljon sitä tapahtuu, sekä mitä seurauksia lahjonnasta on yhteiskunnalle.

Tutkimuksen toteuttamiseksi on perehdyttävä ensin teoriassa virkamiestä koskeviin lainsäädöksiin sekä kirjallisuuteen. Teoriaosuuteen sisällytän oikeustapauksia keskeisten rikosnimikkeiden ympärille. Oikeustapausten sisällyttäminen lakipykälien tueksi helpottaa niiden ymmärtämistä ja havainnointia. Keskeiset rikosnimikkeet lahjusrikoksille löytyvät rikoslain luvusta 16 §:stä 13 ja 14 sekä luvusta 40 §:stä 1, 2 ja 3 (L19.12.1889/39).

Tutkimuksen empiirinen osuus toteutetaan laadullisena tutkimuksena. Empiirinen osuus tutkimuksessa koostuu oikeustapausten analysoinnista sekä niistä koostu-

vasta tilastosta. Oikeustapausten avulla saadaan luotua kuva siitä, minkälaisia lahjontatapaukset käytännössä on käsitelty ja mitkä seikat ovat syynä tuomitsemiseen. Tilaston avulla voidaan selvittää, paljonko tuomioita lahjusrikoksista on annettu vuosina 2000–2017. Tilastosta voidaan myös todeta millä rikosnimikkeellä tuomioita on annettu. Kun tiedossa on eri rikosnimikkeiden tuomiomäärät, voidaan todeta missä muodossa lahjusrikoksia tuomitaan eniten.

Johtopäätöksissä kuvataan työn vaiheita ja työn kulkua alusta loppuun sekä aineiston keruumenetelmää ja siitä tehtyjä havaintoja. Yhteenvedossa esitetään tutkimustulokset ja vastaukset tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen lopussa on myös pohdittu mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2 HYVÄ HALLINTO

Julkishallinnolle on määritelty neljä päätehtävää: hallinnollinen sääntely, palvelujen tuottaminen ja etujen jakaminen, julkishallinnon harjoittama taloudellinen toiminta ja julkishallintoa ylläpitävä toiminta, joka on hallinnon sisäistä toimintaa. Hallinnollinen sääntely tarkoittaa päätöksien tekemistä liittyen yksityisten henkilöiden ja yhteisöjen oikeuksiin sekä velvoitteisiin. Menettelyn tulee olla hallinnossa asiankäsittelyn kannalta oikeudellisesti virheetöntä ja ratkaisun tulee perustua tosi-seikkoihin sekä oikean lain tulkintaan (Ryynänen 1991, 19). Nämä päätökset perustuvat lainsäädäntöön ja yleisimmin sääntelyllä haetaan yleisiä etuja. Julkisiin palveluihin ja etuihin kuuluu esimerkiksi terveydenhuolto ja koulutus sekä yhteiskunnan perusrakenteen ylläpito. Hallinnon taloudellinen toiminta käsittää valtion ja kuntien liikelaitokset. Hallinnon ylläpitotehtävillä on tarkoitus varmistaa julkishallinnon toimivuus, kuten resurssien alainen toiminta ja henkilöstö. (Mäenpää 2003, 6–13)

Hallintolain tarkoituksena on varmistaa hyvän hallinnon ja oikeusturvan toteutuminen hallintoasioissa. Tätä lakia sovelletaan valtion viranomaisten lisäksi esimerkiksi kunnallisiin viranomaisiin. (L6.6.2003/434). Hallinnossa viranomaisten toiminta tulee olla tasapuolista ja toimivaltaa on käytettävä lain mukaan ja vain sen hyväksymin tarkoituksin. Toiminnan tulee olla puolueetonta ja suhteutettuna oikein tavoiteltavaan päämäärään. Palveluperiaate hallinnossa kattaa sen, että hallinnossa asioiva saa asianmukaista palvelua ja viranomainen suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. (L6.6.2003/434)

2.1 Hallinnon periaatteet

Suomen perustuslain 2 luvun 21§:ssä on säädetty, että jokaisella on oikeus asianmukaiseen käsittelyyn ja hyvään hallintoon (L11.6.1999/731). Nämä kaksi perusoikeutta koskevat suoraan hallintotoimintaa. Hallintotoiminnassa on keskeisiä periaatteita, jotka rakentavat hallinnon toimintaa ja linjaavat rajoja. Lainalaisuusperiaate ja lakisidonnaisuus takaa julkisen vallan käytön perustuvan eduskunnan hyväksymiin lakeihin. Perustuslain 2 §:n 3 momentissa säädetään lakisidonnaisuus-

desta, joka tarkoittaa että kaikkien päätösten tulee pohjautua lakiin. Lakisidonnaisuuden ja lainalaisuusperiaatteiden alaisena on otettava huomioon perustuslaissa säädetyt perusoikeudet ja ihmisoikeudet sekä turvattava niiden toteutuminen. Perusoikeuksien noudattaminen ja turvaaminen on yksi hallinnon periaatteista. Näistä perusoikeuksista on esimerkkinä kansalaisten yhdistymisvapaus ja asiakirjojen julkisuus. Julkista valtaa voi yleensä käyttää vain viranomaisiksi organisoidut elimet ja virkasuhteessa olevat henkilöt, kuten virkamiehet. Julkisen vallan käyttöä sisältävät tehtävät vaativat yleensä erityistä koulutusta ja tietoa. Tämä perustuu virkamieshallintoperiaatteeseen, jolla turvataan lainmukaisuutta, yhtenäisyyttä ja objektiivisuutta, kun julkista valtaa käyttävät vain siihen oikeutetut henkilöt. (Mäenpää 2011, 1–4, 47–57)

Hallinnon oikeusperiaatteisiin kuuluvat yhdenvertaisuusperiaate, tarkoitussidonnaisuusperiaate, objektiviteettiperiaate, suhteellisuusperiaate ja luottamuksensuoja-periaate. Nämä viisi periaatetta turvaavat hallinnossa asioivan oikeudet saada hyvän hallinnon mukaista palvelua. Yhdenvertaisuusperiaate käsittää asiakkaiden kohtelun hallinnossa tasapuolisesti ja johdonmukaisesti. Tarkoitussidonnaisuuden periaate tarkoittaa, että viranomaisen tulee käyttää valtaansa lain mukaan ja sen rajoissa ja että harkintavaltaa täytyy myös käyttää oikein. Objektiviteettiperiaate vaatii viranomaisen toimintaan puolettomuutta sekä toimien objektiivista perustelua. Suhteellisuusperiaatteessa viranomaisen on toimittava oikeassa suhteessa laissa määriteltujen tavoitteiden kanssa. (Mäenpää 2011, 59–67)

Hallinnon palveluperiaate on hallintolaissa määritelty säännös, jonka toteutuminen on tärkeää etenkin asiakkaiden kannalta. Palveluperiaatteessa on oleellista, että viranomaisen suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti ja asiakas saa asianmukaisia palveluja. Kaikessa hallintotoiminnassa on noudatettava palveluperiaatetta riippumatta siitä mitä palvelu sisältää ja mikä on lopputulos. Palveluperiaate sisältää vaatimuksia, jotka muodostavat toimivan kokonaisuuden. Viranomaisen täytyy järjestää palveluita asiakkaan näkökulmasta ajatellen ja asiakassuhteet tulee ottaa huomioon palveluita suunnitellessa. Asioinnin täytyy olla asiakkaalle sekä helppoa että asianmukaista ja siinä on huomioitava asiakkaan edut, oikeudet ja velvollisuudet. Myös

palveluiden saatavuus on pohjauduttava asiakkaan tarpeisiin ja vaatimuksiin. Keskeistä on, että palveluita on tarpeeksi ja niiden käyttö olisi helppoa sekä vaivatonta. Vaikka hallinnolla olisi taloudellisia ongelmia tai henkilöstön vähyyttä, on silti palvelun saatavuutta noudatettava ja toteutettava. Palvelut tulee toteuttaa joustavasti ja palvelumyönteisesti asianmukaisuusvaatimusta noudattaen. Palvelut on tarjottava hallintolain mukaan niin, että asiakas myös kokee ne palvelumyönteisiksi. Asiakkaan näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että palvelu tulee toteuttaa yksikertaisesti, joustavasti ja sisältäen riittävästi valintamahdollisuuksia. (Mäenpää 2011, 68–69)

2.2 Hallintotoiminnan valvonta

Lähtökohtaisesti hallintoelimet valvovat itse omaa toimintaansa. Sisäisessä valvonnassa johtavassa asemassa olevat henkilöt seuraava ja ohjaavat alaisiaan. Viranomaisjohto puolestaan valvoo koko toimintaa ja seuranta suoritetaan sisäisillä tarkastuksilla. Kun tarkkailu tapahtuu ylemmistä viranomaisista alempiin toimieliimiin, kutsutaan tätä virka-astevalvonnaksi. Hallintoalan viranomaisten hierarkkisessa valvonnassa alemmien elinten lainmukaisesta toiminnasta vastaa ylempi viranomainen. Jokaiselle viranomaiselle kuuluu myös normivalvonta. Perustuslain tai muun lain kanssa ristiriidassa olevaa alempaa säädöstä, ei saa soveltaa. Tämä säädetään perustuslain 107 §:ssä. (Mäenpää 2013, 271–272)

Hallintotoimintaa valvoo myös ylin laillisuusvalvonta, jonka valvojina toimivat eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston kansleri. Näiden kahden perustehdävinä on valvoa hallintotoiminnan laillisuutta, kuten julkisen vallan käyttöä, julkisten tehtävien hoitoa sekä perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Oikeusasiamies ja oikeuskansleri toimivat molemmat yleisinä kanteluviranomaisina ja heille molemmille voi tehdä hallintokantelun. Ylemmän laillisuusvalvonnan alla ovat viranomaiset, tuomioistuimet sekä yksityiset henkilöt, jotka hoitavat julkista tehtävää. Suomen perustuslaissa säädetään oikeuskanslerin ja oikeusasiamiehen valvonnasta. (Mäenpää 2013, 273)

Eduskunnan oikeusasiamiehen valitsee eduskunta, jonka lisäksi valitaan kaksi apuslaisioikeusasiamiestä. Oikeusasiamiehen työssä painopisteenä on laillisuuden

valvominen ja hyvän hallinnon toteutumisen valvominen, myös perus- ja ihmisoikeudet ovat oikeusasiamiehen valvonnan alla. Oikeusasiamies kohdistaa valvontansa näiden lisäksi puolustusvoimien, vankiloiden ja laitosten toimintaan kuin myös pakkokeinolain soveltamiseen. (Mäenpää 2013, 273)

Oikeuskanslerin valinnan tekee tasavallan presidentti ja tämän lisäksi nimetään apulaisoikeuskansleri. Oikeuskansleri valvoo oikeusasiamiehen lailla julkishallintoa. Valvonta kohdistuu erityisesti tasavallan presidentin ja valtioneuvoston toimintaan sekä sen laillisuuteen. Oikeuskansleri on tasavallan presidentin oikeusneuvoja ja hänen on tarvittaessa annettava presidentille, valtioneuvostolle sekä ministeriölle neuvoja sekä vastuksia oikeudellisiin kysymyksiin. Valtioneuvoston istunnoissa ja presidentin esittelyissä on oikeuskansleri aina paikalla valvomassa valmisteluiden ja päätösten laillisuutta. Tuomioistuimien, asianajajien ja luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toimintaa valvoo oikeuskansleri. Oikeusasiamies valvoo myös tasavallan presidentin, valtioneuvoston ja ministereiden toimintaa, mutta päävastuu kuuluu oikeuskanslerille. Oikeuskansleri voi myös ottaa oikeusasiamiehen vastuualueelta puolustusvoimien, vankiloiden tai laitosten asioiden osiota hoidettavakseen, jos hän kokee erityisistä syistä tarkoituksenmukaiseksi ratkaista asiat. Muuten tapaukset hoitaa oikeusasiamies. Oikeuskanslerin tai oikeusasiamiehen havaitessa lainvastaista menettelyä sekä laiminlyöntejä, voi hän määrätä suoritettavaksi poliisi- tai esitutkinnan ja nostaa syytteen itse. Oikeuskansleri ja oikeusasiamies noudattavat lakia valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta. (Mäenpää 2013, 273–274)

Syytteet lainvastaisesta menettelystä valtakunnanoikeudessa ja valituksen oikeuskansleria ja oikeusasiameistä vastaan ajaa valtakunnansyyttäjä. Valtakunnansyyttäjä toimii ylimpänä syyttäjänä ja johtaa syyttäjälaitosta. On nimetty myös monia eri erityisvalvontaviranomaisia, jotka valvovat erilaisten oikeuksien toteutumista, kuten henkilötietojen käsittelyä, tasa-arvon toteutumista sukupuolten välillä, potilaiden kohtelua ja hallintoelinten taloudenhoitoa. Tällaisia valvontaviranomaisia ovat mm. tietosuojavaltuutettu, tasa-arvovaltuutettu sekä vähemmistövaltuutettu. (Mäenpää 2003, 436–437)

3 VIRANOMAINEN JA VIRKAMIES

Virkamiesoikeus kattaa virkamiesten oikeudet ja velvollisuudet sekä ja niitä koskevat säädökset. Kun puhutaan virkamiesoikeudesta, virkamiehellä tarkoitetaan kaikkien julkisyhteisön virkasuhteessa olevia, ei vain valtion virkamiehiä. Virkamiesoikeudellinen lainsäädäntö on suurimaksi osaksi uutta, kuitenkin vaikutteita on tullut jo Ruotsin vallan ajalta. Virkamiesoikeudessa tulee myös ottaa huomioon kansainväliset ihmisoikeussopimukset, joissa Suomi on osana. Virkamiesoikeudessa toimintaa säättävät perustuslain säännökset sekä muut lait kuten valtion virkamieslaki, laki kunnallisesta viranhaltijasta ja asetukset, kuten valtion virkamiesasetus sekä erilaiset valtioneuvoston päätökset ja ohje- ja johtosäännöt (Saipio, Niittylä & Vartiainen-Hynönen 1996, 21.) (Koskinen & Kulla 2013, 3,7, 26)

3.1 Valtion virkamies

Valtion virkamiehet ovat julkioikeudellisessa palvelusuhteessa, jossa heidän työnantajanaan toimii valtio. Valtion virkamies on henkilö, joka on nimetty tai siirretty virkaan, otettu virkaan koeajaksi, otettu viran väliaikaseksi hoitajaksi tai viransijaiseksi sekä otettu virkaan tilapäisesti (Rytkölä 1987, 5). Virkasuhteelle ovat ominaista erityiset velvollisuudet ja virkavastuu, joiden vastakohtana on erityinen suoja virantoimituksessa sekä muut oikeudet (Koskinen & Kulla 2013, 15). Valtion virkasuhteesta säädetään valtion virkamieslaissa. Lain tarkoituksena on turvata valtion tehtävien hoitaminen tuloksellisesti ja tarkoituksenmukaisesti, säättää oikeusturva-vaatimuksista, jotka tässä tapauksessa liittyvät lahjuksiin. Virkamiehen yleisiin velvollisuuksiin kuuluu tehtävien hoitaminen asianmukaisesti ja viivästyksettä eivätkä virkamiehet saa vastaanottaa tai vaatia taloudellista tai muuta etua, joka voi heikentää luottamusta virkamieheen taikka viranomaiseen. Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa määritellään julkisen vallan käytöstä virkasuhteessa. (L19.8.1994/750)

Virkamiesten työhön kuuluu julkisen hallinnon keskeisten tehtävien suorittaminen. Virkamiesten toiminnan tulee olla aikaansaavaa, asiantuntevaa ja puolueetonta. Virkamiesoikeus on virkamiesten yleinen oikeusasema, joka määrittelee valtion ja muiden julkioikeudellisten yhteisöjen virkamiesten oikeuksia ja velvollisuuksia.

Virka tarkoittaa julkisten tehtävien kokonaisuutta ja työtehtävät pysyvät samana riippumatta siitä kuka tehtävää hoitaa. Virkaan kuuluvat tehtävät muodostavat yleensä rajatun kokonaisuuden. Virka sisältää julkishallinnollisia tehtäviä, joissa käytetään julkista valtaa joko osin tai poikkeuksetta. (Koskinen & Kulla 2013, 7–12)

Viranomainen hoitaa julkisia tehtäviä valtion tai muun julkisyhteisön toimesta. Viranomaisella on itsenäistä päätösvaltaa. Tämä itsenäinen vallan käyttö erottaa virkamiehen toimielimestä. Viranomaiset työskentelevät virastoissa, joissa ylin päätösvalta kuuluu päällikkönä toimivalle virkamiehelle. Virastoilla tarkoitetaan virkamieslaissa valtioneuvostonasetuksella perustettua valtion virastoa tai laitosta. Virasto muodostuu usein useammasta kuin yhdestä viranomaisesta. Osaa virastoista kutsutaan laitoksiksi. Niissä toimii vain yhtä kokonaisuutta hoitava toimintayksikkö. Laitoksissa julkisia tehtäviä hoitavat henkilöt käyttävät julkista valtaa ja siksi he ovat yleensä virkasuhteessa. (Koskinen & Kulla 2013, 12–16)

3.2 Kunnallinen viranhaltija

Valtion organisaation osana ovat kunnat. Kunnilla on itsehallinto, joka pohjautuu perustuslakiin. Valtion viranomaiset voivat puuttua kunnan itsehallintoon vain rajoitetusti. Kunnalle on laissa määritelty tehtävät ja kunnallishallinto hoitaa ensisijaisesti asukkaidensa aineellisia ja henkisiä tarpeita. Kuten valtiolle, kuuluu myös julkisen vallan käyttöä vaativia tehtäviä. Palveluita, joita kunnallishallinto tuottaa asukkailleen, ovat esimerkiksi terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut sekä vapaa-ajan palvelut. Näihin palveluihin meneviä kustannuksia katetaan kuntien verotusoikeudella ja valtionosuusjärjestelmällä. Kuntien lakisääteisestä toiminnasta vastaavat kunnan luottamushenkilöt, joita ovat valtuusto, kunnanhallitus ja lautakunnat sekä kunnalliset viran- ja toimenhaltijat. Palveluita tuotetaan omana toimintana tai ostamalla ne palvelutuottajilta. (Saipio, Niittylä & Vartiainen-Hynönen 200, 20–21)

Kunnallinen viranhaltija on virkasuhteessa, jossa tämän työnantajana toimii kunta. Kyseisessä virkasuhteessa noudatetaan lakia kunnallisesta viranhaltijasta. Tässäkin tapauksessa viranhaltijalla tarkoitetaan julkisoikeudellista palvelusuhdetta. Kunta-

lain mukaan julkisia tehtäviä on hoidettava virkasuhteessa, joten kuntaan on perustettava tarvittavat virat (Koskinen & Kulla 2013, 11). Viran perustajana toimii kunnanvaltuusto tai hallintosäännön määrittelemä muu toimielin esimerkiksi kunnan hallitus. (L10.4.15/410). Kuten valtion virkamiehen, on myös kunnallisen viranhaltijan suoritettava virkaansa kuuluvat tehtävät asianmukaisesti ja viivytyksettä noudattaen asianmukaisia säädöksiä. Virkamiehen tapaan viranhaltija ei saa ottaa vastaan lahjuksia eikä myöskään vaatia niitä. (L11.4.2003/304)

3.3 Julkisen vallan käyttö

Rikoslain mukaan julkista valtaa käyttävän henkilön tehtäviin kuuluu antaa toiselle velvoittavia määräyksiä sekä päättää toisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta. Työtehtävissä myös toisen etuihin ja oikeuksiin puuttuminen on julkisen vallan käyttöä. Julkista valtaa käyttää myös henkilö, joka on saanut toimeksiannon viranomaiselta taikka lain tai asetuksen nojalla hoitaa edellä mainittuja päätöksiä tai niiden valmisteluita. (L19.12.1889/39)

Julkisessa hallinnossa erityispiirteenä esiintyy viranomaisen oikeus julkisen vallan käyttöön (Mäenpää 2003,15). Julkisessa toiminnassa on noudatettava lakia, siksi toimien on julkista valtaa käytettäessä perustuttava suoraan lakiin (L11.6.1999/731). Julkisen vallan käyttö tarkoittaa, että viranomaisella on yksinoikeus yksipuolisesti velvoittavaan vallan käyttöön (Mäenpää 2013, 62). Kun tarkastellaan julkisen vallan käytön vastuuta ja siihen liittyvää korvausvelvollisuutta, on ensin varmistettava, että kyseisessä toimessa on ollut kyse julkisen vallan käytöstä eikä vain muusta toiminnasta (Hemmo 2002, 62). Julkista valtaa käyttäessään virkamies asettaa rajoituksia ja velvoitteita. Ilman hallintopäätöstä, kuten lausuntoa, määräyksiä ei tulisi noudattaa. (Mäenpää 2003, 15–16).

Julkisen vallan käyttö on jaettavissa eri käyttöasteisiin. Välitön pakko on asteikon voimakkain, mikä on käytössä poliisilla voimakeinona. Vallan käytöstä epäsuorempi on hallinnollinen säätely, jota käytetään hallintopäätöksiä tehtäessä, kun kyseessä ovat rajoittavat tai velvoittavat tapaukset. Suurin osa hallinnon toiminnasta on tosiasiallista hallintotoimintaa. Tästä esimerkkeinä on teiden rakentaminen tai

opetustyö, näissä julkisen vallan käyttöä on hyvin vähän tai ei ollenkaan. (Mäenpää 2003, 16)

3.4 Virkavastuu

Virkavastuuksi kutsutaan virkamiehiin kohdistuvaa erityisempää ja tiukempaa vastuuta. Tämä tarkoittaa, että virkamiehiin kohdistuu tiukempi yleinen oikeudellinen vastuu kuin tavallisiin kansalaisiin. Kun virkamiehet käyttävät julkista valtaa, päättävät he yksilöiden oikeuksista, eduista ja velvollisuuksista. Yleinen oikeudellinen vastuu ei ole niin kattavaa tai ankaraa kuin virkavastuu. Virkavastuulla taataan kansalaisiin kohdistuvien tehtävien asianmukainen hoito. (Koskinen & Kulla 2013, 256)

Virkamiehen tulee toimia virkatehtävissään lainmukaisesti ja virkavelvollisuussuurensa rajoissa. Jos viranhaltijan toiminta on edellä mainitun vastaista, tekee hän virkavirheen. Virkamies on vastuussa virheellisestä päätöksestä, jonka hän on itse tehnyt tai jota hän ollut kannattamassa osana monijäsenistä elintä. Virkamies on itse vastuussa virkavelvollisuuden laiminlyönnistä tai muusta virkatoimestaan. (Mäenpää 2011, 276–247)

Näkökulmia, joista virkavastuuta voi tarkastella on yksityisen ihmisen, virkamiehen ja julkisyhteisön. Kun asiaa tarkastellaan yksityisen ihmisen näkökulmasta, on tärkeää, että hän saa täyden korvauksen vahingosta, jonka julkisyhteisö on aiheuttanut. Julkisyhteisön edunmukaista taas on asiantunteva ja puolueeton tehtävien hoito. Korruptiota voidaan ehkäistä virkavastuulla, jolloin virkavastuu ehkäisee törkeitä väärinkäytöksiä. Tarkastellessa virkamiehen vastuuta, on tärkeää, että virkavastuun muodot eivät ole turhan ankaria ja turvattu oikeussuoja toteutuu. Virkavastuun eri muotoja ovat rikosoikeudellinen vastuu, vahingonkorvausvastuu ja kurinpidollinen vastuu. (Koskinen & Kulla 2013, 256)

Rikosoikeudellinen vastuu on ankarin virkavastuun muoto. Rikoslaisissa säädetään virkarikoksista, jotka kuuluvat rikosoikeudellisen vastuun alle. Yksityisen henkilön ja yhteiskunnan kannalta erittäin moitittavat teot ovat rangaistavia. Tällaisia tekoja

ovat esimerkiksi lahjuksen ottaminen ja virka-aseman väärinkäyttäminen. Rikoslain yleiset säännökset koskevat virkamiestä kuin ketä tahansa kansalaista. Vähäisinä tapahtuvat rikoslaissa säädetyt virkarikokset eivät ole rangaistavia. Lainsäätäjää ei pitänyt tätä tarpeellisena, sillä vähäisillä rikkomuksilla ei ole vaikutusta oikeus-suojaan. (Koskinen & Kulla 2013, 259–262)

Valtiot ja kunnat voivat myös joutua korvausvastuuseen toiminnasta tai laiminlyön-
nistä aiheutuneista vahingoista. Julkisen vallan käyttäminen nostaa korvausvas-
tuuta, tällainen tapaus voi esimerkiksi olla poliisin liiallinen voimakeinojen käyttö
tai sen laiminlyönti. (Mäenpää 2011, 248)

3.5 Vahingonkorvausvastuu

Vahingonkorvausvastuuta määrittää vahingonkorvauslaki. Vahingonkorvausvas-
tuun tarkoituksena on ehkäistä ennalta vahingon syntyminen ja taata vahingon hy-
vittäminen myös jälkikäteen. Takautumisoikeudessa eli regressioikeudessa on
kolme erilaista vastuusuhdetta: julkisyhteisön isännän korvausvastuu vahingonkär-
sijälle, virkamiehen vastuu vahingon kärsijälle ja virkamiehen vastuu korvauksen
isännänvastuun perusteella suorittaneelle julkisyhteisölle (Hemmo 2005, 61–62).
Tämä tarkoittaa, että virkamies korvaa julkisyhteisölle takautuvasti isännänvas-
tuulla korvatut vahingot (Hemmo 2005, 61–62). Perustuslain mukaan virkamies on
itse vastuussa aiheuttamistaan vahingoista ja kansalainen voi vaatia korvauksia suo-
raan vahingon aiheuttaneelta virkamieheltä. Suoritusvelvollisuus voidaan kuitenkin
järjestää niin, että se ei kohdistu kokonaisuudessa virkamieheen, vaan isännänvas-
tuussa olevaan julkisyhteisöön. Isännänvastuu tarkoittaa vastuun siirtymistä toi-
meksiantajalle, virkamiehen tapauksessa vastuu siirtyy julkisyhteisölle (Hemmo
2005, 53–54). Suoritusvelvollisuus ei lain mukaan kuitenkaan kohdistu virkamie-
heen välittömästi. Vahingonkorvauslain mukaan virkamiehen korvausvastuu on lä-
hes sama kuin työntekijän. Tahallisesti aiheutetut vahingot tuomitaan täydellä kor-
vauksella, mutta lievistä tuottamuksesta ei tuomita korvausta. Julkisyhteisö on
työnantajana velvollinen korvaamaan virkamiehen virheen tai laiminlyönnin, josta
vahinko on aiheutunut. Virkamiehen korvausvastuu on toissijaista ja ensisijaisessa
vastuussa on työnantaja. Virkamies ja julkisyhteisö työnantajana ovat yhdessä kor-

vausvelvollisia ja vastuut voivat olla erisuuruiset. Virkamies saattaa joutua korvaamaan aiheutuneesta vahingosta tietyn määrän riippuen vahingon suuruudesta, teon laadusta, vahingon aiheuttajan asemasta, vahingon kärsineen tarpeista ja muista olosuhteista. Tavallisesti tahallisesti aiheutetusta vahingosta tuomitaan virkamiehelle täysi summa ja alennusta ei anneta ilman erityisen painavia syitä. Vahingon korvaamisen lisäedellytyksenä on laissa mainittu huolellisuusvaatimus, jonka mukaan tehtävät pitää hoitaa vaatimuksia noudattaen ja ottaen huomioon laatu sekä tarkoitus. Kun virheen tekijää ei voida yksilöidä, korvausvastuussa on julkisyhteisö. (Koskinen & Kulla 2013, 269–274)

3.6 Viranomaisen toiminnan julkisuus

Viranomaisten asiakirjojen julkisuus ja kansalaisten oikeus saada tietoa sekä viranomaisen velvollisuus tiedottaa toiminnastaan ovat osa julkisuusperiaatetta. Kaikkea tietoa ei kuitenkaan voida pitää julkisena, kuten ihmisen yksityiselämään liittyviä tietoja sekä yritysten liikesalaisuuksia. Oikeusvarmuuden turvaaminen on myös osa julkisuusperiaatetta. Viranomaisen toiminnan on oltava ennakoitavaa, jolloin toiminnan sisällöstä ja päätöksistä on oltava saatavilla tietoa. Viranomaisen hallussa olevista asiakirjoista ja tallenteista on oikeus saada tietoja. Asiakirjojen julkisuus on yksi julkisuusperiaatteen toteutusmuodoista. Käsittelyt eduskunnassa, kunnanvaltuustossa ja tuomioistuimissa ovat julkisuusperiaatteen mukaan julkisia. Tuomioistuimissa käsiteltävien asioiden julkisuuteen on muutamia poikkeuksia. Hallintoasioiden valmistelun seuraaminen ei yleensä ole mahdollista, mutta merkittävien hallintoasioiden kohdalla julkisia kuulemisia voidaan järjestää. Viranomaisen tulee huolehtia asiakirjoista ja tietojärjestelmistä ja siitä, että niissä oleva tieto on asianmukaisesti saatavilla ja käytettävissä sekä suojattu oikein. Hyvä tietojenhallintatapa on osa julkisuusperiaatteen toteuttamista. Perustuslain lisäksi hallinnon julkisuutta määrittelee laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta. (Mäenpää 2011, 69–73)

3.7 Kielenkäyttö

Viranomaisen hyvän ja selkeän kielenkäytön perusvaatimuksista säädetään hallintolain (L6.6.2003/434) 9 §:ssä, mutta kielilaisissa (L6.6.2003/423) on tarkemmin

määritelty se, mitä kieltä asiakas ja viranomainen asioitaessa käyttävät. Kielilaki määrittelee muun muassa käsittelykielen ja oikeuden käyttää äidinkielenä puhuttua kansalliskieltä suomea tai ruotsia. Pois lukien saamen kielilain (L15.12.2003/1086) tuomien oikeuksien, rajoittuvat muita kieliä kuin suomea tai ruotsia puhuvien oikeudet lähinnä tulkkaukseen ja kääntämiseen. Kunta, jossa kansalliskieltä puhuva vähemmistö on vähintään kahdeksan prosenttia asukkaista tai 3000 asukasta, on kaksikielinen. Palveluita tulee tällöin tarjota molemmilla kansalliskielillä. Jos asi-anosaisia on useampi, päättää viranomainen käsittelykielen näiden etua ajatellen. Jos tämä ei ole mahdollista, käytetään käsittelykielenä virka-alueen enemmistökieltä. Viranomainen voi käyttää hallintoasioissa sisäisenä työkielenään valitsemaansa kansalliskieltä. Yleensä työkieli on virka-alueen enemmistökieli. Molempien kansalliskielien käyttäminen on myös mahdollista, kun se edistää käsiteltävän asian laatua tai esimerkiksi joustavuutta. Vieraan kielen käyttö on myös mahdollista esimerkiksi EU-asioissa, kun tämä helpottaa asiakirjojen käsittelyä ja kirjeenvaihtoa. Henkilöstön kielitaito on ylläpidettävä sen tasoisena, että kielilain toteutuminen hallinnossa taataan. Viranomaisen käyttämän kielen on oltava asiallista ja selkeää, jotta asiakas ymmärtää oikeutensa ja etunsa sekä velvoitteensa. Ymmärrettävään kielenkäyttöön kuuluu myös käsiteltävän asian tarpeellinen tiedoksi antaminen. Jos käsiteltävä asia on itsessään monimutkainen ja sisältö on vaikeasti ymmärrettävää, on viranomaisen selvennettävä sitä mahdollisuuksien rajoissa. (Mäenpää 2013, 408–413)

3.8 Neuvontavelvollisuus

Neuvontavelvollisuus on viranomaisen velvollisuus, joka koskee kaikkea hallintoasian hoitamiseen liittyviä asioita. Viranomaisen on neuvottava, miten asia pannaan vireille ja miten se käsitellään. Viranomaisen on annettava tietoja asian vireillepanosta, kuten muotovaatimuksista, määräajoista, vaadittavista selvityksistä ja saatavilla olevista palveluista. Viranomaisen on neuvottava asiakkaalle asian käsittelyä koskeva menettely ja sitä koskevat oikeudet. Myös käsittelyn vaatimasta ajasta ja mahdollisista palvelujonoista on kerrottava asiakkaalle. Virkamiehen neuvontavastuuseen koskien asian käsittelyä kuuluu puutteellisten asiakirjojen täydentäminen ja muutoksen hakeminen. Neuvontavelvollisuus konkretisoituu etenkin tilanteissa,

joissa asiakas joutuu täyttämään monimutkaisia lomakkeita. Tilanteessa, jossa hakijalla ei ole ilmeisiä edellytyksiä ymmärtämään lomakkeen oikeudellisia vaatimuksia ja lomakkeen täytössä on suuria puutteita sekä virheitä, tulisi virkamiehen ilmoittaa asiasta ja varata mahdollisuus lomakkeen korjaukseen. (Mäenpää 2013, 413–414)

Viranomaisen on laadittava julkisuuslain 20 §:n mukaan tarvittaessa oppaita, tietoineistoja sekä tilastoja. Vaatimuksen tarkoituksena on tuoda esille palvelut, joita viranomainen tuottaa ja tarjoaa. Viranomaisella on velvollisuus vastata kyselyihin ja tiedusteluihin, joita sille tulee. Kysymykset voivat liittyä esimerkiksi palveluiden tuottajiin, asioiden hoitovastuuseen sekä asioiden päätösten ajankohtaan. Neuvonta on maksutonta ja tämä perustuu hallintolain 8 §:ään. Hallintolain säädös maksuttomuudesta syrjäyttää maksuperustelain 5 §:n. Kyseisen lain 5 §:ssä säädetään viranomaispalveluiden maksullisuudesta sisältäen viranomaisen neuvot, ohjeet, opastuksen sekä tiedottamisen. Maksullisuus tulee voimaan, jos tehtävän hoitoon tai asian selvittämiseen sisältyy suurempia kustannuksia. Neuvonnan on oltava palveluperiaatteen mukaista, eli asiallista ja tehtävien suorittamisen ja tuloksen kannalta edistävää. Neuvonta voi olla suullista tai kirjallista, sillä sitä ei ole tarkemmin määritelty. Neuvoihin on asiakkaan voitava luottaa, joten neuvonnan on oltava luotettavaa ja sisältää oikeaa tietoa. Virheellistä tietoa antaessa viranomainen voi joutua vahingonkorvausvastuuseen. Katsotaan, että neuvonanto ei sisällä vahingonkorvauslaissa katsottua julkisen vallan käyttöä. Virheellisen tiedon antaminen on kuitenkin peruste sille, että virkamies tai julkisyhteisö voidaan saattaa vahingonkorvausvastuuseen. (Mäenpää 2013, 414–118)

4 LAHJONTA VIRKARIKOKSENA

Vuosien varrella lainsäädäntöön on tehty paljon muutoksia ja tärkeimpiä niistä ovat olleet esimerkiksi oikeushenkilön rangaistusvastuun laajeneminen lahjusrikoksiin, törkeän passiivisen ja aktiivisen lahjomisen kriminalisointi elinkeinotoiminnassa sekä elinkeinotoiminnassa tehdyn lahjomisen tulo syytteen alaiseksi. Virkamiehiä koskevalla lahjuslainsäädännöllä on tarkoitus edistää virkatoiminnan tasapuolisuutta, jonka kautta vähennetään epäasiallista vaikuttamista. (Transparency International 2012, 9) Rikoslaisissa määritellään eri virkarikoksia ja niiden vakavuusaste: lahjuksen ottaminen, törkeä lahjuksenottaminen, lahjusrikkomus, lahjuksen ottaminen kansanedustajana, törkeä lahjuksen ottaminen kansanedustajana, virkasalaisuuden rikkominen ja tuottamuksellinen virkasalaisuuden rikkominen, virka-aseman väärinkäyttäminen, törkeä virka-aseman väärinkäyttäminen ja virkavelvollisuuden rikkominen sekä tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen. (L19.12.1889/39)

4.1 Virkamiehen määritelmä laissa

Sanaa virkamies käytetään puhekielessä usein, kun tarkoitetaan henkilöä, joka on virkasuhteessa ja ilmaisulla halutaan korostaa, että kyseessä ei ole luottamushenkilö tai työsuhteessa oleva henkilö. Virkamiesoikeudellisesti virkamiehen määritelmä kattaa valtion virkamiesten lisäksi koko julkishallinnon (Koskinen & Kulla 2013, 7). Tämä suuri kokonaisuus jaetaan kuitenkin pienempiin asiaosuuksiin: valtion virkamiesoikeus, kunnallinen virkamiesoikeus, kirkon virkamiesoikeus ja välillinen julkishallinnon virkamiesoikeus (Koskinen & Kulla 2013, 7). Rikosoikeudellinen käsite ”virkamies” on kuitenkin hieman virkamiesoikeudellista käsitettä laajempi. Se käsittää valtion virkamiesten ja kunnallisten viranhaltijoiden lisäksi kunnalliset luottamushenkilöt ja henkilöt, jotka käyttävät julkista valtaa. Rikosoikeudellinen vastuu julkisen vallan käytöstä ulottuu myös niille työsuhteessa taikka luottamushenkilöinä toimiville, jotka käyttävät julkista valtaa. Työsuhteessa oleva voidaan myös siis tuomita lahjuksen ottamisesta tapauksessa, jossa tämä on käyttänyt julkista valtaa. (Saipio, Niittylä & Vartiainen-Hyvönen 1987, 26)

Virkamiehen määrittely ja se, keihin rikoslakia virkarikoksissa sovelletaan, on määriteltäviksi rikoslain 40. luvussa. Rikoslaisissa tarkoitetaan:

”Virkamiehellä henkilöä, joka on virka- tai siihen rinnastettavassa palvelusuhteessa valtioon, kuntaan taikka kuntayhtymään tai muuhun kuntien julkisoikeudelliseen yhteistoimintaelimeen, eduskuntaan, valtion liikelaitokseen taikka evankelisluterilaiseen kirkkoon tai ortodoksiseseen kirkkokuntaan tai sen seurakuntaan tai seurakuntien yhteistoimintaelimeen, Ahvenanmaan maakuntaan, Suomen Pankkiin, Kansaneläkelaitokseen, Työterveyslaitokseen, kunnalliseen eläkelaitokseen, Kuntien takauskeskukseen tai kunnalliseen työmarkkinalaitokseen.”(L19.12.1889/39)

4.2 Lahjusrikoksista

Virkatoiminnan tasapuolisuutta turvataan lahjusrikossäännöksillä. Virkatoiminnan tasapuolisuudella tarkoitetaan virkamiesten riippumattomuutta ja puolueettomuutta. Säännöksillä on tarkoitus lisätä ja ylläpitää kansalaisten luottamusta virkatoimeen ja sen lainmukaisuuteen. Lahjonta esiintyy korruption keskeisenä muotona. Lahjus kuvataan rikoslaisissa lahjana tai muuna oikeudettomana etuna (L19.12.1889/39). Lahjus on etu, jonka jälkeen sen saajan aseman katsotaan olevan parempi, kuin ennen lahjan saamista. Lahjuksen taloudellinen arvo voi olla lähes mitätön. Kun katsotaan, että etu on omiaan vaikuttamaan virkamiehen toimintaan palvelusuhteessa, voi se olla lahjus. Lahjonnassa on kyse kahden toimijan vuorovaikutuksesta ja pyrkimyksestä vaikuttaa toisen toimintaan (Salminen & Mäntysalo 2013, 13). Rankaistavan lahjuksen rahallista määrää ei voida määrittellä sillä vaarana on, että virkatoimille saattaisi asettua hinta, joka olisi aina maksettava. Ei voida siis määrittellä, mikä euromääräinen taloudellinen arvo olisi sallittu. Lahjuksen antaminen ei välttämättä merkitse antajalle uhrausta. Esimerkiksi lentoyhtiön edustaja voi antaa virkamiehelle ilmaisen lentolipun. Lentoyhtiölle ei välttämättä aiheutuisi tappiota, jos koneessa olisi ollut tyhjiä paikkoja. Lahjuksen antaminen voi myös olla matkakustannusten maksamista syystä, että saadaan ryhmämatka-alennus. Tällöin matkan maksaja saa alennuksen ja virkamiehelle ei koidu kuluja. Käytännössä ilmenevät lahjukset ovat kohtuuttoman suuria alennuksia, virkamiehen velkojen perimättä jättämistä, korkojen anteeksiantoa, poikkeuksellisen arvokkaiden merkkipäivälahjojen antoa, kohtuuttoman korkeita konsulttipalkkiota sivutoimena hoide-

tuista tehtävistä, virkistysluonteisia ulkomaanmatkoja ja ylenmääräisiä ravintola-kestityksiä. (Frände, Matikkala, Tapani, Tolvanen, Viljanen & Wahlberg 2007, 745–747)

Missä kulkee kiellettyjen etujen raja ja mitkä ovat niiden ominaisuudet? Lähtökoh-
taisesti on vaikea arvioida miten etu vaikuttaa palvelusuhteessa toimivaan vai vai-
kuttaako se ollenkaan. Vaikuttamista voi olla vaikea näyttää toteen. On tarkkailtava
edun saajan asemaa. Joissain tapauksissa tietyn edun vastaanottaminen saattaa olla
sallittua tietyltä henkilöltä, mutta toiselta ei. Tällaisesta tapauksesta esimerkkinä
tuomari, joka joutuu olemaan hyvin pidättyväinen kaikkien etujen ottamisen
suhteen. Tuomarin tapauksessa tämän työtehtäviin kuuluu suuri puolueettomuus,
jonka takia tarkkaavaisuus etujen ottamisesta on hyvin tärkeää. On omiaan- rakenne
selventää sen, että olosuhteesta ovat riippuvaisia virkamiehen tai toisen osapuolen
menettelyn hyväksyttävyyys. Aina, kun etu on omiaan heikentämään tai vaikutta-
maan jonkun tehtävään palvelusuhteessa, heikentää se luottamusta. Julkista valtaa
käyttävien henkilöiden on tarkkaan harkittava ja pohdittava etujen ottamista. Vas-
taanottajan on mietittävä tarkkaan miltä tilanne saattaa ulkopuoliselle vaikuttaa,
vaikka itse olisi vilpitön. Menettelytapa vaikuttaa myös tilanteen hyväksyttävyy-
teen. Saman edun vastaanottaminen ja vaihtaminen avoimesti saattaa olla hyväk-
syttyä, mutta salassa tehty yhteydenpito ja vastaanotto saattaakin olla hylättyä. Tie-
tyn edun pyytäminen tai vaatiminen saattaa on rangaistavaa, mutta edun tarjoami-
nen vastapuolen aloitteesta saattaakin olla vielä hyväksyttyä. Useasti lahjusrikokset
epäillyt perustelevat ja puolustavat etua sillä, että se on tavanmukaista. Virkamie-
hen kohtuullisen arvokkaat syntymäpäivälahjat saatetaan joissain tapauksissa hy-
väksyä. Ne voidaan kuitenkin joissain tapauksissa hylätä, vedoten olosuhteisiin ja
juuri menettelytapaan. Virkamiehen esimies ei voi hyväksyä tälle suunnatun lah-
juksen vastaanottamista, sillä esimiehillä ei ole valtuuksia ratkaista ja määritellä
tällaisia asioita. Jokaisen virkamiehen on itse huolehdittava, että ei tule rikkoneeksi
virkavelvollisuuttaan. (Frände ym. 2007, 748–752)

Lahjuksen antaminen saattaa tapahtua myös palveluksen jälkeen, jolloin sitä saate-
taan kutsua nimellä kiitoslahja. Jälkikäteisessä lahjonnassa sen rangaistavuus on
hyvin tulkinnanvaraista. Etukäteisestä lahjuksesta ei ole välttämättä tehty mitään

lupausta, vaatimusta tai sopimusta. Kiitoslahjaksi kutsutaan tapausta silloin, kun ei voida katsoa, että lahjalla pyrittiin vaikuttamaan virkamiehen toimeen palvelusuhteessa. Lahjuksen ottamiseksi ja antamiseksi katsotaan etuja, joilla on pyritty vaikuttamaan virkamiehen toimintaan palvelusuhteessa ja siten heikennetty luottamusta viranomaiseen. Huomattavien kiitoslahjojen vastaan ottamisesta saatetaan kuitenkin tuomita lahjusrikkomukseen tai virkavelvollisuuden rikkomiseen, sillä lahjojen vastaanottaminen vaarantaa virkatoiminnan puolueettomuutta. (Frände ym. 2007, 752–753)

Miten lahjusrikoksia sitten käytännössä toteutetaan? Rikoslain luvussa 40 mainittu rikos ”lahjuksen ottaminen” voi toteutua lahjan tai muun edun pyytämisenä tai aloitteen tekemisenä sen saamiseksi, lahjan tai muun edun vastaanottamisena sekä hyväksymällä tarjous tai lupaus lahjan antamisesta. Rikoslain luvussa 16 mainittu rikos lahjuksen antamisesta voi toteutua lahjan tai muun edun antamisen lupauksena, tarjoamisena ja antamisena. Rikosnimikkeet ovat samat riippuen siitä, missä muodossa rikos on tapahtunut. Esimerkiksi onko se ollut vain pyyntö lahjuksesta vai onko itse lahjus vastaanotettu. Lahjuksen antaja voidaan tuomita, vaikka virkamies ei ota lahjusta vastaan tai hyväksy tarjousta. Lahjuksen antamisessa riittää siis yksipuolinen tahdonilmaisu. Samoin virkamies voidaan tuomita lahjuksen ottamisesta tämän pyydettyä lahjusta, mutta vastapuoli ei ole sitä hyväksynyt eikä antanut. Nämä kaksi rikosta ovat toistensa vastakohtat. Lahjusta vastaanottaessa on ilmais-tava tahtoa eikä pelkkä tosiasiallinen tapahtuma riitä. Teko lahjuksen antamisesta täyttyy usein silloin, kun tarjous lahjuksesta tulee vastaanottajan tietoon. Jos vastaanottaja ottaa tarjouksen tai lahjuksen vastaan, on silloin tapahtunut sekä lahjuksen antaminen että ottaminen. Epäselvyyttä synnyttävät tilanteet, jossa virkamies on saanut lahjuksen, mutta ei ole ns. hyväksynyt sen vastaanottamista. Myös lupaus lahjuksen antamisen hyväksymisestä on vaikea todeta tai katsoa tapahtuneeksi. Jos virkamies ei hyväksy saamaansa lahjaa, on tämän aktiivisesti oltava yhteydessä lahjan antajaan ja ilmoitettava lahjan sopimattomuus. Jos virkamies on passiivinen eikä tee asialle mitään, katsotaan tämä lahjan vastaanottamiseksi. (Frände ym. 2007, 753–755)

Lahjuksen ottamisessa virkamies voi pyytää etua itselleen tai toiselle. Kun käytetään ilmaisua ”toiselle”, kulkee etu virkamiehen kautta jollekin muulle henkilölle. Toinen voi olla luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, esimerkiksi poliittinen puolue. Vaikka lahja pyydetäisiin tai annettaisiin toiselle, on se silti omiaan vaikuttamaan kyseessä olevan virkamiehen toimintaan. Rikoslain luvussa 40, jossa säädetään lahjuksen ottamisesta ja rikoslain luvussa 16, jossa säädetään lahjuksen antamisesta, mainitaan virkamiehen toiselle hyväksymästä edusta. Tämä siis vaatii virkamiehen hyväksyvää toimintaa etua kohtaan, mutta etu menee suoraan toiselle henkilölle. Joko virkamies pyytää sitä toiselle tai se tarjotaan toiselle. Tämä eroaa edellä olevista pykälistä siten, että etu ei kulje virkamiehen kautta, vaan se menee suoraan toiselle henkilölle. Tässäkin tapauksesta virkamies on tuomittava lahjuksen ottamisesta, sillä tämä on hyväksynyt lahjan tai edun toiselle taikka lupauksen tai tarjouksen siitä. Virkamiehen pyytäessä lahjaa toiselle, saattaa lahjan saaja olla täysin tietämätön lahjasta. Lahjan vastaanottamalla hän syyllistyy avunantoon lahjusrikoksessa. Virkamies voidaan siis tuomita lahjuksen ottamisesta, vaikka etu menee tämän kautta tai suoraan toiselle. (Frände ym. 2007, 755–756)

Törkeäksi rikos voidaan luokitella, kun se täyttää ensin perusrikoksen tunnusmerkistön. Lisätunnusmerkistöjä törkeällä lahjuksen ottamisella ja antamisella on lahjan tai edun huomattava suuruus sekä teon arvostelu kokonaisuudessaan törkeäksi. Törkeän rikoksen tunnusmerkistön täyttymiseksi lahjan huomattavaa arvoa ei aina vaadita. Voi myös olla, että lahjan antajalle pienempikin lahjan arvo on vaatinut ponnistelua, vaikka saaja ei näe arvoa suurena. Tässä tapauksessa lahjan arvo on myös arvioitava törkeänä. Törkeän lahjuksen ottamisen tai lahjuksen antamisen tunnusmerkistöön kuuluu lahjan tai edun vaatimukseksi asettaminen, jotta virkamies toimisi vasten velvollisuuksiaan palvelusuhteessa. Virkavelvollisuuksia vastaan toimimalla ei välttämättä tee haittaa kenellekään tai aiheuta itselleen tai toiselle hyötyä. Olennaista on kuitenkin se seikka, että virkamies toimii virkavelvollisuuksiaan vastaan. Pelkästään virkavelvollisuuksien laiminlyöminen voi riittää tuomion ankaroittamisperusteeksi. Törkeästä rikoksesta voidaan tuomita, jos korvauksen antamisella on haettu haittaa tai vahinkoa toiselle tai luotu hyötyä itselle tai toiselle. Haitan tai vahingon ei kuitenkaan tarvitse olla taloudellista, myös fyysinen kipu ja

rasitus sekä vapaudenriisto ovat tunnusmerkkejä täyttäviä seikkoja. Törkeästä lahjuksen ottamisesta ja antamisesta voidaan tuomita, kun virkamies suorittaa tehtävänsä vasta, kun tälle on annettu tai luvattu vastike. Tätä tapahtuu varsinkin pahasti korruptoituneissa maissa, joissa virkamies vaatii lahjaa tai etua virkatehtäviensä suorittamiseksi. Yksikin näistä tunnusmerkistöistä muut yksityiskohdat huomioon ottaen riittää tuomitsemiseen törkeästä lahjuksen ottamisesta tai antamisesta. (Frände ym. 2007, 756–758)

Rikoksiin, jotka arvostellaan lievemmin, sovelletaan rikoslain 40 luvun 3 §:ää lahjusrikkomuksista. Kun edulla tai lahjalla on pyritty vaikuttamaan virkamiehen toimintaan palvelusuhteessa sekä virkamiehen toiminta on ollut tahallista, on rangaistava lahjuksen ottamisesta tai törkeästä lahjuksen ottamisesta. Samoin myös tapauksessa, jossa virkamies on asettanut lahjan tai edun tämän toiminnan ehdoksi. Lahjusrikkomuksesta taas tuomitaan, jos henkilö on pyytänyt tai tehnyt aloitteen lahjan tai edun saamiseksi tai vastaanottanut sen tai hyväksynyt tarjouksen tai lupauksen siitä. Erona lahjuksen ottamisella ja lahjusrikkomuksella on se, että lahjuksen ottamisessa vastaanotettu etu on omiaan vaikuttamaan virkamiehen toimintaan palvelusuhteessa ja lahjusrikkomuksessa lahjan vastaanottaminen on vain omiaan heikentämään luottamusta viranomaisiin. Törkeäksi teko muuttuu tästä esimerkiksi, jos lahja tai etu on ollut virkamiehen toiminnan ehtona. Lain valmistelijoidenkin valossa lahjuksen ottaminen ja lahjusrikkomuksen raja on hyvin tulkinnanvarainen. Kaikkiin lahjusrikossäännöksiin vaaditaan tekijältä tahallisuutta. Usein tahallisuutta arvioidessa on kuitenkin kyse törkeän asteisesta tahallisuudesta. Lahjan tai edun antajalla on lähtökohtaisesti ollut tarkoitus vaikuttaa virkamiehen toimiin ja virkamies on ollut tästä täysin tietoinen vastaanottaessaan lahjaa tai etua. (Frände ym. 2007, 758–762)

Lahjusrikkomussäännöksillä pyritään turvaamaan luottamusta viranomaisen toimintaan ja sen tasapuolisuuteen. Kenen kannalta luottamusta siis turvataan? Tapauksia tulisi katsoa objektiivisesti ulkopuolisen näkökulmasta. Voi olla, että tapauksessa ei olla heikennetty viranomaisen toiminnan tasapuolisuutta, sillä kyseessä oleva viranomainen on toiminut virkavelvollisuuksiensa mukaan. Ulkopuolisen silmin ei kuitenkaan voida tästä olla varmoja, sillä lahjan tai edun antaminen

näyttää siltä, että se on omiaan heikentämään luottamusta viranomaisen toiminnan tasapuolisuuteen. Riittävää on, että toiminta on tyypiltään sellaista, joka voi yleensä heikentää luottamusta. Oikeuskirjallisuuden mukaan tarkastelu tulisi tehdä kansalaisen näkökulmasta. Osassa tapauksissa on kuitenkin jouduttu tarkastelemaan tilannetta hieman läheisemmän ulkopuolisen kannalta, eikä yleisesti kansalaisen kannalta. (Frände ym. 2007, 763–765)

4.3 Seurauksia virkamiehelle virkarikoksista

Virkarikoksista rangaistuseuraamukseksi voi saada yleistä lajia olevan rangaistuksen eli vankeus- tai sakkorangaistuksen. Erityisrangaistuksia koskien virkarikoksia ovat varoitus ja viraltapano. Varoitus voi olla ainoana rangaistuksena virkarikoksesta, toisin kuin viraltapano, jota käytetään yleisen rangaistuksen ohella. Varoitusta käytetään tapauksissa, joissa ei ole perusteita virkamiehen irtisanomiseen. Varoitusta lievempi menetelmä on huomautus, joka on enemmän työnjohdollinen toimenpide eikä laissa säädetty. Työnantaja voi antaa huomautuksen virkamiehelle suullisesti tai kirjallisesti. Huomautusta antaessa on selvennettävä, että se eroaa varoituksesta, joka on ankarampi toimi. Kynnys varoituksen antamiseen täyttyy yleensä, jos virkamies toimii vasten virkavelvollisuuksiaan tai laiminlyö niitä. Varoituksessa on esitettävä riittävä selvennys rikkomuksesta. Viraltapanon tarkoituksena on vapautua virkamiehestä, joka on toiminnallaan osoittanut epäpätevyyttä tehtäväänsä. Viraltapano voi olla suppeasisältöinen tai laajasisältöinen. Suppeasisältöinen viraltapano kohdistuu siihen virkaan tai tehtävään, jossa rikos on tehty. Laajasisältöinen viraltapano kohdistuu kaikkiin virkoihin ja julkisiin tehtäviin, joita virkamiehellä tuomittaessa on. Laajasisältöinen viraltapano tuomitaan pääsääntöisesti silloin kun rikosnimike on laadultaan törkeä. Virkamies asetetaan syytteeseen ja syyttäjänä toimii yleinen syyttäjä. Oikeuspaikkana toimii yleensä käräjäoikeus. (Koskinen & Kulla 2013, 262–268)

4.4 Lahjonta osana korruptiota

Ilmaukset lahjonta ja korruptio saatetaan sekoittaa arkikeskustelussa toisiinsa. Lahjonta on korruption keskeinen muoto ja se on kriminalisoitu monissa maissa myös

Suomessa. Henkilö, joka edustaa julkista valtaa voi tarjota tai luvata lahjuksen, tällöin molemmat osapuolet altistuvat lahjonnalle. Lahjonnan tapahtuessa, julkista valtaa käyttävä menettää koskemattomuutensa ja riippumattomuutensa. Yksityistä etua ajaessaan lahjuksen saanut tai antanut virkamies voi toimia virkatehtävänsä mukaisesti tai sitä vastaan, toiminta ei siis välttämättä riitele virkatehtävää vastaan. Tapahtumaketju lahjuksen tarjonnasta sen vastaanottamiseen ja virkamiehen eheyden eli rehellisyyden, puolueettomuuden, riippumattomuuden, lahjomattomuuden ja luottamuksen arvoisen toiminnan rikkoutuminen aiheuttaa korruptoitumista. (Salminen & Mäntysalo 2013, 13–14)

Korruptio voi olla tuomittavaa ja lainvastaista sekä epäeettistä ja moitittavaa (Salminen & Viinamäki 2017). Korruptiota ei löydy Suomen lainsäädännöstä suoraan, jolloin huomio keskittyy meillä kriminalisoituun lahjontaan (Transparency International Suomi Finland 2012, 9). Korruptiota vastaan on olemassa kansainvälisiä sopimuksia, mutta yksittäisten maiden oma lainsäädäntö määrittelee tarkemmin sen, mitkä korruption muodot koetaan tuomittaviksi (Salminen & Mäntysalo 2013, 7). Kun korruptio leviää yhteiskunnassa, muuttuu toiminta vähitellen hitaaksi, tehottomaksi ja kalliiksi. Kun lahjuksia annetaan suurissa määrin, syntyy lahjusvaatimus, jolloin laillisiin oikeuksiin pyrkivät ihmiset saattavat joutua lopulta mukautumaan lahjusjärjestelmään. (Frände ym. 2007, 745)

Tämän toteutumisesta on esimerkkejä maailmanlaajuisesti. Esimerkiksi Guatemalassa joka seitsemäs on antanut lahjuksen saadakseen kotiinsa vesijohtovettä. (Transparency International Suomi Finland)

Suomi on kansainvälisten tutkimusten ja mittausten mukaan alhaisen korruption maa. Suomessa ei ole esiintynyt monia suuria ja julkisuudessa käsiteltyjä rikoksia, jotka liittyvät lahjuksiin tai korruptioon. Epäeettistä toimintaa kuitenkin esiintyy ja tällöin on usein kyse korruptoituneesta hallinnosta tai johtamisesta. Korruptiolla tarkoitetaan yksinkertaisuudessaan vaikutusvallan väärinkäyttöä ja julkisen tehtävän hoitoa tavalla, jolla tavoitellaan omaa etua. Virkamiehen lahjonta on yksi korruption muoto. Muita muotoja ovat virkamiehen epärehellisyys, petollisuus, syrjintä, sukulaisten tai lähipiirin suosiminen sekä huono hallinto. Korruptiota esiintyy Suomessa esimerkiksi politiikassa, taloudessa ja julkisessa hallinnossa. Korruptio

esiintyy sen eri muodoissaan, kuten suosintana, hyvä veli –verkostona, luottamus-
aseman väärinkäyttönä ja virkavelvollisuuden rikkeinä. Mitä seurauksia korrupti-
osta on? Esimerkiksi luottamus julkiseen hallintoon sekä yhteiskunnan oikeuden-
mukaisuuteen heikkenee. Korruptio häiritsee taloudellista toimintaa ja vähentää in-
nokkuutta investointeihin sekä laskee talouskasvua. Korruptio luo syrjinnän sekä
suosinnan ja epäeettisen kohtelun takia paitsi taloudellista myös sosiaalista epätasa-
arvoa. Korruptio kytkeytyy esimerkiksi asekauppaan ja rahanpesuun, rikollisjärjes-
töihin ja muuhun rikolliseen toimintaan. (Salminen & Viinamäki 2017,1–2)

Transparency International on järjestö, joka toimii korruptioita vastaan ja julkaisee
vuosittain tilastoa maiden korruptoituneisuudesta (Transparency International
Suomi Finland; Salminen & Mäntysalo 2013, 8). Tilaston kärjessä ovat vähiten kor-
ruptoituneet maat. Vuonna 2017 Suomi tippui kolmannelle sijalle toiselta sijaltaan.
Suomea korkeammalla sijalla ovat Uusi-Seelanti ja Tanska. Pohjoismaat ovat me-
nestyneet vertailussa hyvin. (Yle Uutiset 2017)

5 LAHJONTA OIKEUSKÄYTÄNNÖN VALOSSA

Seuraavat oikeustapaukset ovat käsitelty käräjäoikeuksissa, hovioikeuksissa ja korkeimmassa oikeudessa. Käräjäoikeuksien ja hovioikeuksien tapaukset olen saanut suoraan tuomioistuimilta oikeustapausten jäljenteinä. Korkeimman oikeuden tapaukset olen ottanut Edilexistä. Oikeustapausten tarkoituksena on antaa esimerkkejä eri lahjusrikosnimikkeiden tunnusmerkistöstä sekä havainnollistaa mistä lahjusrikoksissa on käytännössä kyse. Tuomiot on annettu vuoden 2000 jälkeen, vaikka rikos olisi tapahtunut sitä aikaisemmin. Osa tapauksista on käsitelty vain käräjäoikeudessa ja osa on edennyt valitustietä hovioikeuteen ja jopa korkeimpaan oikeuteen.

5.1 Lahjuksen ottaminen

Rikoslain 40 luvun 1 § käsittelee lahjuksen ottamista. Lahjuksen ottaminen tarkoittaa edun tai lahjan vastaan ottamista tai sen pyytämistä. Myös aloitteen tekeminen oikeudettoman lahjuksen saamiseksi sekä tarjouksen tai lupauksen hyväksyminen katsotaan tuomittavaksi lahjuksen ottamiseksi. Lahjuksen ottamisessa on olennaista se, että edulla on pyrkimys vaikuttaa virkamiehen toimintaan palvelusuhteessa. Virkamies voi saada lahjuksen ottamisesta sakon tai vankeutta enintään kahdeksi vuodeksi. Tapauksessa, jossa virkamies todetaan rikoksen takia ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä, voidaan hänet tuomita viralta pantavaksi. (L19.12.1889/39)

Seuraavassa tapauksessa käräjäoikeus käsittelee lahjuksen ottamista kunnan työntekijänä ja arvioitavana on, käyttikö tämä julkista valtaa työtehtävissään.

Vastaaja A, joka oli virkatoimessa tai muussa julkisessa tehtävässä eli kaupungilla palveluksessa aluetyönjohtajana. Tehtävissään A käytti julkista valtaa. A:lle syyttäjän rangaistusvaatimuksia oli eri rikosnimikkeisiin ja yhtenä niistä oli lahjuksen ottaminen. Muita rikosnimikkeitä tapauksessa oli syrjintä, laitton uhkaus, virkavelvollisuuden rikkominen, pakottaminen sekä toiseen kertaan virkavelvollisuuden rikkominen. A oli kiistänyt kaikki nämä syytteet ja sanoo toimineensa syytteen vastaisesti. A tehtäviin kuului erään venesataman alueen

hoitaminen. Lahjontaan A syyllistyi vaatiessaan tehtävänsä suorittamiseen lahjan tai muun oikeudettoman edun sekä lisäksi hän otti vastaan lahjan tai muun edun, jolla pyrittiin vaikuttamaan hänen toimintaansa palvelusuhteessa. C ei ollut hakenut määräajassa venettä sataman talvisäilytyksestä. Veneet joita ei siirretä ajoissa talvisäilytysalueelta pois siirretään karanteenialueelle, josta vene on lunastettava. Vene oli siirretty karanteenialueella, jonka takia C kyseli A:lta veneen takaisin saannista. A:n alaiset olivat vieneet veneen karanteenialueelle ja tehneet paperityöt. C:n kyselyyn A vastasi voivansa hoitaa veneen pois karanteenialueelta vain, jos hänelle tuotaisiin laatikollinen olutta, sillä hänen mielestään paperityöt tuottavat liikaa urakkaa eikä hän jaksaa tehdä niitä. A oli avannut tämän jälkeen C:lle portin ja C oli myöhemmin hakenut veneen ja toimittanut A:lle laatikollisen olutta. A:n mukaan vene oli kadonnut karanteenialueelta eikä tämä tiennyt asiasta enempää. A:n mukaan hän ei ollut tavannut C:tä eikä hän ollut vaatinut eikä hänelle tarjottu veneeseen liittyen olutta. Todistajien C sekä D mukaan tapahtumat olivat menneet syytteen mukaan. C kertoi tullessaan satamaan laskemaan venettä D:n kanssa, kun hän huomasi veneen olleen karanteenialueella, tämän jälkeen he juttelivat A:n kanssa samana päivänä siitä, miten vene saadaan sieltä pois. Selvisi, että vene täytyy hakea seuraavana päivänä ja C meni hakemaan venettä yksin ja A avasi C:lle portin. Tässä vaiheessa mitään paperitöitä ei tehty vaan A ehdotti C:lle, että tämä tuo olutlaatikon palkkioksi veneen säilytyksestä. C ei tarkkaan muista, oliko oluesta puhe jo edellisenä päivänä vai vasta veneen hakupäivänä. Tämän jälkeen C toimitti oluet varikkoalueen sisäpihalle terassille A:ta varten. D:n kertomus tilanteesta tukee C:n kertomaa ensimmäisestä päivästä, jolloin he lähtivät laskemaan venettä vesille. D toteaa, että toisen päivän tapahtumat pohjautuvat C:n kertomaan. D on myös varma siitä, että ensimmäisenä päivänä A ehdotti oluen toimittamista hänelle. D on tunnistanut A:n henkilöksi, joka pyysi olutlaatikkoa, samoin kuin todistaja C. Käräjäoikeus katsoi sen seikan jääneen kyseenalaiseksi, käyttikö A julkista valtaa vai ei. A:n esimiehen mukaan A ei käyttänyt julkista valtaa. Myöskään kaupungin lakiasianjohtajan E:n mielestä A ei käyttänyt julkista valtaa, sillä hän oli esimiestehtävissä ja täten hänelle

kuului käytännön asiat, eikä toimivaltaa oltu siirretty venesatamasäännöillä kenellekään. E oli sitä mieltä, että A ei ollut tehnyt päätöksiä ja näyttäisi siltä, että A:n esimies oli tehnyt päätöksiä vaativat asiat. Oikeuden arvio tästä kuitenkin on se, että A käytti julkista valtaa. Tämän he perustelivat sillä, että A käyttää rikoslain 40 luvun 11 §:n mukaista julkista valtaa. A:lla oleva toimivalta antaa oikeuden päättää toisten eduista ja oikeuksista venesatamasääntöjen mukaan. A:lle on tässä tapauksessa venesatamasäännöillä annettu toimivaltaa julkisen vallan käyttämiseen siten, että häneen sovelletaan rikoslain 40 luvun säännöksiä. A syyllistyi rankaistavaksi lahjuksen ottamisesta sekä kaksi kertaa syrjinnästä, kerran laittomasta uhkauksesta ja kaksi kertaa virkavallan väärinkäyttämisestä. Rangaistusseuraamuksena oli yhteisrangaistus kaikista rikoksista joihin A syyllistyi. (Käräjäoikeus 2016).

Tässä tapauksessa olennaista on se, että A käytti julkista valtaa. Tällöin katsotaan, että A on rikoslain määritelmän mukainen virkamies, joka ei saa pyytää, tehdä aloitetta tai vastaanottaa lahjaa tai etua. Tapauksessa oli myös selvää se, että olutlaatikolla oli tarkoitus vaikuttaa virkamiehen tehtäviin palvelusuhteessa ja näin ollen toiminta oli omiaan heikentämään luottamusta viranomaisen toimintaan.

Seuraavassa tapauksessa käsitellään käräjäoikeuden ja hovioikeuden ratkaisu syytteen lahjonnan ottamisesta.

Vastaaja A oli ottanut kaupunginjohtajana ottanut vastaan etuuden, jolla oli pyritty vaikuttamaan ja vaikutettu A:n toimintaan palvelusuhteessa. Hyvinvointipalveluja tarjoavan yrityksen ainoa omistaja B oli tarjonnut A:lle hyvinvointipalveluja kuten hierontaa ainakin 588 euron arvosta. A toimi kaupungin ja elinkeinotoimen johtajana, joten hänen oli mahdollista vaikuttaa hyvinvointipalveluita tarjoavaa yritystä koskeviin asioihin. Edun vastaanottaminen heikentää myös luottamusta viranomaistoiminnan tasapuolisuuteen. A oli maksanut hyvinvointipalveluistaan saamansa summan yritykselle asian tultua julkisuuteen. Vaikka molemmat osapuolet olivat ilmoittaneet, että hieronnat oli tarkoitus laskuttaa, ei oikeus pitänyt tätä uskottavana. Hierontojen maksuajasta ja hinnasta ei oltu sovittu. A:n näkemyksen mukaan hän oli sopinut hinnasta, mutta ei milloin laskutus tapahtuisi. B:n käsitys tästä tapauksesta oli, että hän

ei tiennyt että A oli laskutusasiakas tai kuka oli sopinut A:n kanssa laskutuksesta. A oli käynyt ainakin 15 kertaa hieronnassa ja oli saanut hieronnoista 20:n prosentin sarjakorttialennuksen. Lahjuksena pidetään oikeuskäytännössä merkkipäivälahjoja, poikkeuksellisen suuria alennuksia, virkistysluontoisia matkoja ja runsaita, virkamiehen tehtävien kannalta tarpeettomia kestityksiä. Tässä tapauksessa hierontoja voidaan pitää kestityksiin verrattava, niitä on ollut runsaasti sekä ne ovat olleet tarpeettomia tehtävien hoidon kannalta. A:n maininta laskutuksesta tehdystä sopimuksesta ei ole uskottava, sillä ei ole tietoa kenen kanssa sopimus on tehty. Talousosastolla työskentelevä kirjanpitiä C oli aloittanut työnsä yrityksessä vasta sen jälkeen, kun A:n hieronnat olivat alkaneet. C oletti laskua kirjoittaessaan, että A:ta laskutetaan alennuksen kanssa, niin kuin sarjalipun ostaneita. C:llä oli tämä käsitys koska, A on toiminut pitkäaikaisasiakkaana. Laskutuksessa oli epänormaalia se, että laskutusväli oli yli vuoden ja se tapahtui vasta asiakkaan pyynnöstä. Tämä pyyntö A:n toimesta tapahtui sen jälkeen kun asia uutisoitiin ja lehdissä oli kirjoituksia. A maksoi laskun heti sen saatuaan. Todistaja D:n mukaan hän oli keskustellut B:n kanssa puhelimesta ja kertonut, että A:ta ei oltu laskutettu. B kielsi väitteen, mutta ei selvittänyt asiaa, eikä tehnyt sille mitään. A:sta ei myöskään oltu tehty mitään rekisteröintitietoja, kuten suurimmasta osasta asiakkaita. A:n käytyä hieronnoissa, ei käynnistä tehty mitään merkintöjä, eikä A edes käynyt asiakastiskillä. Todistaja D:n mukaan B saattoi itse A:n hieronnan jälkeen vain iloisesti pois. Tässä tapauksessa selvää on se, että A oli kaupunginjohtajana ja elinkeinotoimenjohtajana vaikutusvaltainen ja tapauksessa tiedostetaan, että B on kiinalainen ja Kiinassa kaupunginjohtajalla tunnistetaan olevan paljon valtaa. Näin B tietää sen, että A on vaikutusvaltainen virkamies. Kaupungin hallituksen pöytäkirjoista ilmenee, että A oli osallistunut Kiinan matkoille ja sijoittanut kehittämisrahaa Kiina-osaamiseen. Mainintoja oli myös muista Kiina aiheisista hankkeista. Näistä asioista oikeus oli tehnyt johtopäätöksiä, että A oli toimiessaan palvelusuhteessa tehnyt tehtäviä, joilla oli ollut vaikutuksia B:n yritykseen. Käräjäoikeus arvioi onko kyseessä lahjuksen ottaminen vai lahjusrikkomus. Oikeus katsoi, että kyseessä on lahjuksen ottaminen tarkastellen A:n suurta vaikutusvaltaa sekä sitä, että A oli itse varannut aikoja hierontoihin sekä

lähtenyt aina paikalta maksua tarjoamatta. A valitti käräjäoikeuden tuomiosta hovioikeuteen. Syyttäjä kiisti muutosvaatimuksen ja vaati A:lle vaihtoehtoisia tuomioita lahjusrikkomuksesta. Hovioikeus käsitteli asian ja kumosi syytteen A:ta kohtaan. Hovioikeus perusteli syytteen hylkäämisen seuraavasti. Todistelun arvioinnissa ratkaisevina seikkoina hovioikeus piti keskusteluja, joista ilmeni, että hoidot oli tarkoitettu maksullisiksi. A:n kohteleva arvohenkilönä hyvinvointikeskuksessa arvioitiin kiinalaiselle kulttuurille ominaiseksi eikä lahjonnaksi tai suosimiseksi. A oli sopinut aikaisemman vastaanottovirkailijan E kanssa, että maksaa laskun, kun hoitajakso on ohi. D oli kuullut, että A:n ei tarvitse maksaa laskujaan, mutta oli ymmärtänyt asian väärin, sillä tarkoitus oli maksaa hoitajakson jälkeen. D myös sanoi, että A oli arvoasiakas ja heille yritys tarjoaa ilmaisia hoitoja. Hovioikeus katsoi, että ei ollut näyttöä, että hoidot olisi tarkoitettu maksuttomiksi ja että A olisi saanut ne ilmaiseksi. Toisena seikkana ilmeni kaupunginhallituksen pöytäkirjat, joista ilmeni kehittämisrahoitukset. Päätämismäärä oli siirretty erityiselle toimijalle, joka päättää niiden käyttämisestä itse. A:lla ei siis ollut mitään mahdollisuutta vaikuttaa siihen mihin ne käytetään. Näin ollen syyte oli hylättävä. Tärkeänä seikkana ilmeni myös se, että hyvinvointipalveluja tarjoava yritys kuului tapahtumahetkellä toiseen kuntaan. Kunnat yhdistyivät vasta tapahtumien jälkeen. Tätä seikkaa A käytti myös itse perusteluna valittaessaan hovioikeuteen. (Hovioikeus 2012)

Tämä tapaus oli hyvä esimerkki siitä, kuinka käräjäoikeus ja hovioikeus pitivät tapahtunutta eri arvossa. Hovioikeudessa oli tarkasteltu asiaa hieman tarkemmin, jolloin oli löytynyt todisteita siitä, että A ei julkisen vallan käyttäjänä kuitenkaan ollut vaikutusvaltainen B:n asioihin. Laskut oli kuitenkin maksettu, sekä suunnitelma maksamisesta oli tehty, jolloin A ei ollut ottanut lahjaa tai etua vastaan. Tässä tapauksessa hieronnat eivät olleet loppujen lopuksi ilmaisia.

Seuraavassa käsitellään kaksi lahjuksen ottamista koskevaa syytettä samassa tapauksessa samaa vastaajaa vastaan. Tapauksessa ei ole tapahtunut itse lahjuksen vastaanottamista, mutta sen vaatiminen on jo itsessään rangaistavaa.

A oli työsopimussuhteessa kaupunkiin ja työskennellyt vedenpuhdistamon hoitajana. Työsuhteen aikana hän oli vaatinut yhtiöltä B itselleen vastikkeetta

palkkioksi paineilmasahan siitä, että hän oli hoitanut kaupungin hankintoja kyseisen yhtiön myymälästä. Yhtiön edustaja ei suostunut tähän A:n ehdottamaan menettelyyn. A menetteli julkisyhteisön työntekijänä ja vaati toiminnastaan palvelusuhteessa itselleen oikeudettoman edun. Tilanteen kulku on mennyt hyvin eri tavalla A:n ja todistajan B:n näkökulmista. A sanoi itse olleensa paikalla myyntinäyttelyssä, jossa sahoja oli näytillä. A ei ollut missään nimessä pyytänyt sahaa itselleen, vaan oli ajatellut sitä vedenpuhdistamolle. Edellinen saha oli mennyt rikki ja hän ajattelit sahaa työpaikalleen. Hän oli kysynyt hintaa ja todennut sen olevan hyvin kallis ilman, että oli edes kokeillut sahaa ja lähtenyt tämän jälkeen pois. B ja A ovat tunteneet toisensa jo pitkään ja he ovat tehneet yhteistyötä kaupankäynnissä kauan. B:n mukaan A on vaatinut aina kaupan käynnin yhteydessä itselleen etuuksia ja niitä hän on pyytänyt myös myyntiedustajilta. B on käynyt keskustelua A:n käytöksestä koko henkilökunnan kanssa. B kuvaili myyntinäyttelyn tapahtumia paljon yksityiskohtaisemmin ja uskottavammin. A oli mennyt oma-aloitteisesti hyllyn luokse ja ottanut sahan kuljetuslaukkuineen kassalle B:n luokse ja vaatinut saada sahan henkilökohtaiseen käyttöönsä. B totesi, että tämä ei onnistu ja pyysi A:ta viemään sahan takaisin. B:n mukaan A ei ollut maininnut tässä yhteydessä, että vesipuhdistamolla olisi sahalle tarvetta. Käräjäoikeus pitää B:n tarinaa uskottavampana, sillä todistajana hänen on pysyttävä totuudessa ja hänen kertomansa tilanteen kulku on paljon vakuuttavampi. A ei ole pystynyt kumoamaan B:n todistusta. Noin vuoden päästä tästä tapahtumasta A teki kaupungin lukuun tilauksen yritykseltä Y. Tilauksen yhteydessä hän vaati itselleen korvausta omia harrastuksiaan varten. A vaati yritystä Y lisäämään kaupungin laskuun 5000 markkaa, jotka sitten sijoitettaisiin A:n omiin autoharrastuksiin, jotta hän voisi vuokrata kilpa-auton. A on myöntänyt pyytäneensä hyvitystä yrityksen työntekijältä C. Hyvityksen syynä oli B:n mielestä virheellisen tuotteen toimittaminen, josta yhtiön Y työntekijä C oli luvannut seuraavassa tilauksessa korvauksen. Kaupunki, jolle lasku oli osoitettu, oli kuitenkin maksanut laskun, eikä tiennyt hyvityksestä. Tämän takia sovittiin, että hyvitys suoritetaan seuraavassa tilauksessa. Uuden tilauksen yhteydessä tehty tarjous ei kuitenkaan sisältänyt hyvitystä. A muistutti asiasta ja C totesi, että mitään tulla hyvittämäänään. Tämän

tapahtuman jälkeen tilaus oli tehty kahdelta muulta yhtiöltä. C:n muistelmien mukaan tapahtuma oli edennyt niin, että A oli pyytänyt repimään kirjallisen tarjouksen ja pyytänyt yhtiötä tekemään uuden tarjouksen, johon lisättäisiin 5000 markkaa sponsorointina A:lle harrastuksiaan varten. Lasku tulisi kaupungille ja kaupunki maksaisi ylimääräisen summan, jonka jälkeen yhtiö maksaisi tämän summan A:lle. C oli soittanut tästä asiasta yhtiössä Y työskentelevälle toimitusjohtaja D:lle, joka oli suoraan tyrmännyt A:n ehdotuksen. A:lle oli kuitenkin myönnetty 1000 markan sponsorointi työvälineisiin. Tästä sponsoroinnista D oli soittanut ja ilmoittanut vielä A:n esimiehelle. Virheellisen tavaran-toimituksen yhteydessä oli syntynyt väärinkäsitys hyvityksestä. C:n mielestä asia oli selvitetty ja todettu, että virhe oli tapahtunut A:n puolesta. D mukaan tapahtumat menivät C kertoman mukaisesti, sillä D oli kuullut ja käsitellyt asian C:n kautta. Samoin kuin aikaisemmassa tapauksessa piti käräjäoikeus C:n kertomaa uskottavampana, sillä hänen oli todistajana pysyttävä totuudessa ja tämän lisäksi hänen kertomuksensa oli tapahtumien kulun suhteen vakuuttava. Todistajien kertomukset A:sta ovat ristiriidassa, sillä todistajat C, D, E, F, G ja H kertovat A:sta ja hänen toimintatavoista kaikki hieman eri tavalla. E oli toiminut 22 vuotta A:n työkaverina ja alaisena, täten hän tunsi A:n hyvin ja kuvaili A:ta tavarantoimittajille tiukkana tilaajana. Hän todisti ensimmäiseen syytekohtaan liittyen, että A:lla ei olisi ollut tarvetta omalle sahalle sekä, että vedenpuhdistamolla sahoille oli suuri tarve. A:n ja C:n välisestä hyvityskeskustelusta E ei tiennyt mitään. A:n esimiehenä toimineen F:n puolesta laskut on aina allekirjoitettu ja ilman hänen allekirjoitustaan ne eivät mene maksuun. Hän korosti todistelussa sitä, että vedenpuhdistamolle tavaraa tilatessa annetaan enemmän painoarvoa laadulle eikä niin hyvälle ja halvalla hinnalle. Tämän takia ylimääräinen summa, jonka A olisi laskuun vaatinut olisi hyvin voinut olla laskussa F:n huomaamatta. F tiesi myös yhtiö Y:n toimittaman tuotteen virheellisyydestä ja siitä, että C lupasi tämän hyvittää. Todistaja G:n kertomuksen mukaan A ei ole harrastanut enää tapahtuma-aikana autourheilua eikä myöskään omistanut sellaista autoa, johon olisi tarvinnut sponsorointia. Todistaja H, joka on yrityksen Z edustajana tehnyt runsaasti kauppvoja A:n kanssa,

on lausunnossaan kertonut, että A ei ole koskaan vaatinut häneltä lahjusta. Näiden todistajien E, F, G ja H ei kuitenkaan millään lailla kumoa tai horjuta C:n ja D:n todistusta A:ta vastaan. Käräjäoikeus tuomitsi A:n syylliseksi molemmista syytteistä lahjuksen ottamiseen. A valitti hovioikeuteen, mutta hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden tuomiota. (Hovioikeus 2000)

Tässä tapauksessa todisteet lahjan tai edun pyytämistä ovat selvät, ja näin sekä käräjäoikeus että hovioikeus katsoivat A:n syyllistyneen lahjuksen ottamiseen. A oli kaupungin työsuhteessa julkisyhteisön edustaja. Tehtävissään vedenpuhdistamolla hänen työtehtäviinsä kuului julkisen vallan käyttäminen. A:han sovellettiin siis rikoslain 40 luvun 1 §:ää lahjuksen ottamisesta.

5.2 Törkeä lahjuksen ottaminen

Rikoslain 40 luvun 2 § käsittelee törkeän lahjuksen ottamista. Törkeän lahjuksen ottamisessa virkamies vaatii tehtävänsä suorittamiseksi lahjuksen, joka voi tuoda etuja taikka haittaa toiselle osapuolelle. Törkeissä tapauksissa edun arvo voi olla huomattavan suuri ja sen ottaminen voidaan kokonaisuudessaan arvostella törkeäksi. Toiminnan tulee myös olla tahallista ja tiedostettua. Kun kyseessä on törkeä lahjuksen ottaminen, vankeuteen voidaan tuomita vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi sekä tämän lisäksi viralta pantavaksi. (L19.12.1889/39)

Seuraavassa tapauksessa käräjäoikeus, hovioikeus sekä korkein oikeus käsittelee syytteen törkeästä lahjuksen ottamisesta.

KKO:2016/39: A toimi hallituksen puheenjohtajana yhdistyksessä Y. Samaan aikaan hän oli ollut myös kansanedustajana eräässä puolueessa. A perusti vaalikampanjaansa varten yhtiön nimeltä I ry. A keräsi varoja yhtiölle I ry myymällä vaaliteoksia. A oli myynyt yritykselle X ja sen läheisyhtiöille teoksia noin 31 000 euron ylihinnalla. Myyntikertoja oli 15 ja tämän lisäksi A oli osallistunut ulkomaan virkistysmatkoille X:n kustannuksella. Vaaliteoskaupoista tulleet varat olivat menneet I ry:n tilille ja siten A:n vaalityötä varten. X oli nuorison kasvatustyötä tukeva säätiö. X oli tavoitteidensa toteuttamiseksi

vuokrannut nuorille asuntoja sekä tätä varten muun muassa rakennuttanut ja omistanut kiinteistöjä ja asuntoja. Y oli antanut X:lle avustuksia yhteensä 20 miljoonaa euroa. Y:n antamat avustukset olivat lähinnä menneet nuorisoasuntojen perustamismenoihin. X oli osaltaan antanut A:lle huomattavan suuren vaalituen ottaen huomioon muut tukien saajat. X:n ”tukilinjaukseen” kuului A:n puolueen tukeminen sekä niiden hallitusten jäsenten ja muiden ehdokkaiden henkilökohtaisen vaalityön tukeminen. Syyttäjä oli vaatinut A:lle rangaitusta törkeästä lahjuksen ottamisesta. Perusteina syyttäjällä oli, että A oli vastaanottanut taloudellisia etuja, joilla oli pyritty vaikuttamaan ja jotka olivat omiaan vaikuttamaan A:n toimintaan Y:n hallituksen puheenjohtajana. A oli vastaanottanut yhteensä 34 843 euron edestä lahjoja ja etuja ulkomaan matkoista sekä teoskauppojen ylihinnoitelluista ostoista. Käräjäoikeus tuomitsi A:n törkeästä lahjuksen ottamisesta. Teosten myyntihintojen ylihinnoittelu katsottiin lahjaksi, sillä hinta millä teokset myytiin, ylitti niiden käyvän hinnan. Myöhemmin asiaa käsiteltiin hovioikeudessa, joka myös katsoi A:n ottaneen vastaan lahjuksia. Hovioikeus ei kuitenkaan katsonut rikoksen täyttävän törkeän rikoksen tunnusmerkistöä, joten A tuomittiin vain lahjuksen ottamisesta. Syyttäjä uudisti syytteen korkeimmassa oikeudessa, jossa vaadittiin A tuomitsemista törkeästä lahjuksen ottamisesta. Korkein oikeus muutti hovioikeuden tuomiota siltä osin, että lahjuksen ottaminen muutettiin törkeäksi lahjuksen ottamiseksi. Korkeimman oikeuden ratkaisussa ilmenee lahjuksen ottamisen ja törkeän lahjuksen ottamisen vertailu ja ratkaiseminen. Tulkinnan varaan jää kummasta rikosnimikkeestä on tässä tapauksessa kyse. A:n syyksi on luettu 34 843 euron suuruinen oikeudettoman edun pyytäminen ja aloitteen tekeminen sen saamiseksi. Oikeudeton etu koostui teoskaupan kohteiden ylihinnoitellusta summasta sekä ulkomaan matkoista. Matkat oli tehty täysin virkistysmielessä, sekä A oli tehnyt myös aloitteen niiden järjestämiseksi. Ulkomaan matkoilla ei käsitelty virkatehtäviä, joten matkan järjestäjän kannalta niitä ei voida katsoa hyödyllisiksi ja välttämättömiksi. Hovioikeus perusti tuomionsa rikoslain 40 luvun 1 §:än 2 momenttiin lahjuksen ottamisesta. Hovioikeus ei pitänyt rikosta törkeänä. Korkein oikeus tulkitsi asian kuitenkin niin, että tapauksessa toteutui

saman rikoslain luvun ja saman pykälän 1 momentti, jossa A on siinä tarkoitettulla tavalla pyytänyt ja tehnyt aloitteen lahjan saamiseksi. Aloitteen tekeminen lahjuksen saamiseksi katsottiin moitittavammaksi kuin vain lahjuksen vastaanottaminen. Rikoslaki 40 luvun 2 §, lahjuksen ottaminen on törkeä, jos lahjan arvo on huomattava. Korkein oikeus tulkitsi A:n menettelyn kokonaisuudessaan törkeäksi, sillä se oli ollut pitkäkestoista ja toistuvaa. A oli pyytänyt lahjuksia noin kuuden vuoden ajan ja oli tehnyt tässä ajassa 20 pyyntöä sekä aloitetta taloudellisen edun saamiseksi. Korkein oikeus katsoi myös painavaksi seikaksi, että A vaaransi yhteiskunnallisesti tärkeän sekä taloudellisesti merkittävän julkisen avustustoimen luotettavuutta. A on ollut vaikutusvaltainen Y:n hallituksen puheenjohtaja, joka oli samalla vastuullinen yhteiskunnallinen luottamustoimi, jota olisi tullut hoitaa virkavastuuta vastaavalla tavalla. Edellä mainituista syistä korkein oikeus katsoi A:n menetelleen kokonaisuutena arvioiden törkeästi. A:n syyksi luettiin lisäksi virkavelvollisuuksien rikkominen, josta hänet tuomittiin. Syyte perustui lahjuksien saamiseen ja esteellisyyteen toimia tehtävissään Y:n johtokunnan kokouksissa. (KKO:2016/39)

Tässä tapauksessa tärkeiksi seikoiksi nousi, että yhdistys Y, jossa A toimi hallituksen puheenjohtajana oli tiiviisti yhteistyössä ja rahoittanut yhdistyksen X toimintaa. X osti A:n yhdistykseltä ylihinnalla I ry. A käytti I ry:stä saamansa rahat vaalilyöhönsä, jota myös X tuki.

5.3 Lahjusrikkomus

Lahjusrikkomus on kirjattu rikoslain 40 lukuun omana pykälänään 3. Tuomittavaa on, jos virkamies pyytää lahjaa tai muuta etua, johon tämä ei ole oikeutettu. Myös aloitteen tekeminen edun saamiseksi sekä vastaanottaminen ja hyväksyminen lahjan lupauksesta on tuomittavaa. Tämä on kuitenkin tapahduttava niin, että luottamus viranomaisen tasapuolisuuteen heikentyy. Lahjusrikkomuksesta tuomitaan tapauksessa, jossa teko ei ole rangaistavissa lahjuksen ottamisesta tai törkeästä lahjuksen ottamisesta. Tuomio lahjusrikkomuksesta voi olla sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. (L19.12.1889/39)

Seuraavassa tapauksessa käräjäoikeus käsitteli virkamiehenä toimineen vanginvar-
tijan lahjusrikkomusta.

Vastaaja A oli vaatinut asianomistaja B:tä maksamaan hänen pääsylippunsa erääseen baarin tai päästämään hänet ilmaiseksi sisään ja tämän lisäksi baari-
tiskillä vaatinut maksamaan juomansa. B oli ennen toiminut kyseisen ravinto-
lan järjestyksenvalvojana ja näiden esimiehenä. B ei kuitenkaan toteuttanut
kumpaakaan näistä vaatimuksista, uhkailusta huolimatta. A ja B tunsivat toi-
sensa, kun A oli toiminut vanginvartijana B:n ollessa vankilassa kärsimässä
rangaistustaan. A oli työssään suojellut ja tehnyt B:lle palveluksia tämän istu-
essaan tuomiotaan. A uhkasi B:tä vaatimuksillaan ja ilmoitti vaikeuttavansa
B:n oloja, jos tämä vielä joutuu joskus vankilaan. Todistajien lausunnot tukivat
B:n kertomusta tapahtuneesta. Tällä uhkailulla ja vaatimuksilla A oli heikentä-
nyt luottamusta viranomaisiin ja rikkonut virkatoiminnassaan noudatettavia
säännöksiä. A tuomittiin lahjusrikkomuksesta. Vastaaja A toimi virkamiehen
asemassa, vanginvartijana. A:n on näytetty rikkoneen tahallaan virkatoimin-
nassaan noudatettavia säännöksiä ja määräyksiä, kuten virkamieslain 15 §:ään
perustuvaa virkavelvollisuutta. Pääsylipun tai ilmaisen sisäänpääsyn ja juoman
maksamisen vaatiminen katsottiin tämän rikkomiseksi. A:n vaatimaa taloudel-
lista etua on pidettävä ns. kiitoslahjana suojelusta ja palveluista, joita A oli
B:lle suorittanut. Arviointiin otettiin myös huomioon se, että A tiesi B:n uu-
destaan vankeusrangaistuksista ja uhkailuilla viittasi myös siihen, että tämä voi
vaikuttaa B:n tuleviin olosuhteisiin vankilassa. A tuomittiin sakkorangaistuk-
seen ja vahingonkorvaksiin. Vaaditun edun määrä oli vähäinen, mutta se ei
katsota vaikuttavan lahjusrikkomuksen tunnusmerkistöön. Menettelyä oli
myös pidettävä tahallisena. (Käräjäoikeus 2010)

Tässä tapauksessa tärkeä seikka oli, että A oli virkasuhteessa sekä vaikutusvaltai-
nen B:tä kohtaan. Jo ilmaisen sisäänpääsyn ja juomien pyytäminen riittää lahjusrik-
komuksen tunnusmerkistön täyttämiseksi. Lahjan arvo oli sen verran pieni ja lahjan
tai edun pyytäminen tapahtui jälkikäteen, jolloin lahjuksen ottamisen tunnusmer-
kistö ei täyty. A:n toiminta ei ollut omiaan vaikuttamaan viranomaisen toimintaa

palvelusuhteessa, mutta se oli lahjusrikoksen mukaan omiaan heikentämään luottamusta viranomaisen toiminnan tasapuolisuuteen.

Seuraavassa tapauksessa käräjäoikeus tuomitsi virkamiehen lahjusrikkomuksesta, jossa tahallisuuden ja toiminnan vaikuttaminen oli omiaan heikentämään luottamusta viranomaisen tasapuolisuuteen.

Pelastuslaitoksen aluepäällikkö A oli kaupungin virkasuhteessa pyytänyt ja vastaanottanut viideltä henkilöltä lahjana taloudellista tukea omiin harrastuksiinsa liittyvää ulkomaanmatkaa varten. Tämä menettely oli ollut omiaan heikentämään luottamusta viranomaisen tasapuolisuuteen. A:n työtehtäviin kuului pelastuslaitoksen aluepäällikkönä hoitaa nuohoojien piirinuohoussopimukset sekä valvontatehtävät. A oli saanut pyynnöillään yhteensä 267,90 euron suuruisen summan. Hän oli virkatehtäviinsä liittyen lähettänyt yli 15 kirjettä, joihin hän oli liittänyt henkilökohtaisen kirjeen. Kirjeessä hän kertoi omasta vapaa-ajan harrastuksestaan ja suunnitteilla olevasta kilpailumatkasta ulkomaille. Viisi näiden kirjeen vastaanottajista oli laittanut A:n pankkitilille rahaa, yhteensä kaikilta A sai 267,90 euroa. A vastusti syytettä, koska katsoi että hänet pitäisi jättää tuomitsematta teon vähäisyyden sekä edun kertaluonteisuuden takia. A:n mielestä hänen menettelynsä ei vähentänyt matka-avustuksia maksaneiden tai muiden kirjeen saaneiden luottamusta viranomaisen toiminnan tasapuolisuuteen. A ei myöskään toiminut mielestään asiassa tahallisesti ja katsoi olevansa vain ajattelematon ryhtyessään toimeen. A oli saanut idean kirjeen lähettämisestä pelastusviranomaisten koulutuspäivillä, jolloin hän oli kahvipöydässä maininnut tulevasta matkastaan ja harrastuksestaan. Kaksi henkilöä, jotka olivat myöhemmin saaneet kirjeen, kehottivat A:ta kirjoittamaan ja lähettämään kirjeen. Henkilöt olivat maininneet myös olevansa halukkaita tukemaan häntä. Riidatonta asiassa oli se, että A oli pyytänyt ja vastaanottanut lahjuksia. A:n 15 piirinuohoojalle kirjoittamassa kirjeessä hän osoitti kiitollisuutta, mikäli vastaanottajat voisivat avustaa hänen matkaansa. Kysymys oli tässä tapauksessa siitä, riittikö menettely täyttämään lahjusrikoksen tunnusmerkistön. Rikoslain 40 luvun 3 §:ssä (lahjusrikkomus) on kriminalisoitu toiminta, jossa ei pyritä vaikuttamaan virkamiehen toimintaa, mutta heikennetään

kuitenkin luottamusta viranomaisen toiminnan tasapuolisuuteen. Säännöksen soveltaminen vaatii, että menettely liittyy virkamiehen palvelusuhteeseen. Virkamiehen vapaa-ajan toimintaa varten saadut edut kuuluvat myös lahjusrikossäädösten piiriin. Näiden kirjeiden tarkoituksena oli saada taloudellista tukea harrastustoimintaan, joka oli myös tullut hyvin selväksi kirjeiden vastaanottajille. A esitteli ja valmisteli piirijakoja koskevat esitykset esimiehelleen. Käräjäoikeus katsoi, että tämän perusteella lahjusrikkomusta koskevat tunnusmerkit olivat täyttyneet. A:n vastuualueena oli virkatehtävissään onnettomuuksien ennaltaehkäisy ja tähän kuului nuohous- ja palotarkastustoimi. Toiminta pelastuslaitoksessa oli yhteiskunnallisesti keskeistä toimintaa, täten sen puolueettomuudelle ja tasapuolisuudelle voitiin asettaa korkeammat vaatimukset. Aluepäälliköitä oli tietyllä alueella vain kaksi, joten heidän asemansa korostui virkahierarkiassa. A:lla riitti vaikutusmahdollisuuksia perustuen hänen asemaansa, pelastusjohtajan alaisena ja aluepäällikkönä. Menettely täyttää lahjusrikkomuksen tunnusmerkistö vain, jos teko on tahallinen. A sanoi itse kirjeiden lähettämisen ollen viaton ele. Oikeus kuitenkin katsoi, että A:n oli täytynyt ymmärtää, että etuuden pyytäminen virkakirjeen ohessa ei ole hyväksyttävää. Käräjäoikeus katsoi, että A oli tuomittava lahjusrikkomuksesta edellä mainituin perustein. A tuomittiin sakkorangaistukseen, jota pidettiin tässä tapauksessa riittävänä A:n syyksi luetusta teosta. (Käräjäoikeus 2005)

Tässä tapauksessa lahjusrikkomuksesta tuomitsemiseen vaikutti teon tahallisuus ja se, että lahjoitusten pyytäminen oli ollut omiaan heikentämään luottamusta viranomaisen toimintaan. Lahjusten ottaminen heikensi luottamusta A:n toimiin virkasuhteessa, sillä hän oli päätösvaltainen ja toimi valvovana viranomaisena.

Seuraavassa tapauksessa käräjäoikeus ja hovioikeus käsittelivät syytettä lahjusrikkomuksesta.

KKO: 2006:37. Komentaja A joka toimi pääesikunnan osastopäällikkönä sai syytteen sotilaana tehdystä lahjusrikkomuksesta. A:n työtehtäviin kuului pääesikunnan konttorikonehankinnat sekä päivittäisten asioiden hoitaminen, johon kuten turvallisuudesta, valmiudesta sekä henkilöstöön liittyvistä asioista

huolehtiminen. Yli kahden vuoden aikana A oli vastaanottanut runsaita lahjaluonteisia etuja yhtiöltä Y, joka oli markkinoinut samoihin aikoihin pääesikunnalle konttorikoneita. A oli päässyt Y:n kustantamana muun muassa oopperajuhlille sekä golf-tapahtumiin. Kaikki hankinnat, joita A teki, oli asetettu tietyn maksimi arvon sisään ja suuremmat hankinnat tuli esittää pääesikunnan hyväksyttäväksi. A oli tilannut yritykseltä Y tuotteita, joita hankinnan valmistelijat eivät olleet suositelleet. A oli saanut Y:ltä yhteensä 1 866,69 euron arvosta etuja. Edut A ja hänen vaimonsa oli saanut kestityksillä, golf-matkojen kustannusten kattamisena, pääsylippuina, hotellimajoituksena sekä lahjaesineinä. A on menetellyt tahallisesti vastaanottaessaan ja hyväksyessään mainitut edut. Tahallisuuden arvioinnissa hovioikeus otti huomioon A:n koulutuksen, aseman sekä työtehtävät. A:lla oli virka-asemansa takia vaikutusmahdollisuuksia Y:tä kohtaan. A:n tehtäviin kuului Y:n tarjoamien tuotteiden tilaaminen ja hankkiminen. A:n toiminta oli ollut omiaan heikentämään luottamusta viranomaisen toiminnan tasapuolisuuteen. Tuomittavuus perustuu rikoslain 40 luvun 3 §:ään, jossa virkamies tai julkisyhteisön työntekijä vaatii, vastaanottaa tai hyväksyy itselleen tarkoitetun edun. Tätä lahjusrikkomussäännöstä voidaan soveltaa, kun virkamies on ottanut vastaan edun, kuten A tässä tapauksessa toimiessaan oli tehnyt. Toiseksi lahjan tai edun tulee olla yhteydessä virkamiehen tehtäviin palvelusuhteessa. Hovioikeus katsoi A:n syyllistyneen lahjusrikkomukseen oopperajuhlien osalta, mutta muiden lahjojen ja etujen osalta tahallisuutta ja rikosnimikkeen tunnusmerkistöä ei voitu tunnistaa. A tuomittiin lahjusrikkomuksesta päiväsakkoihin. A ja syyttäjä valittivat asiasta korkeimpaan oikeuteen, mutta valitukset hylättiin ja hovioikeuden tuomio jäi voimaan. (KKO: 2006:37)

Tässä tapauksessa tärkeitä seikkoja lahjusrikkomuksesta tuomitsemiseen olivat teon tahallisuus ja luottamuksen heikentyminen viranomaisen toiminnan tasapuolisuuteen.

5.4 Lahjuksen antaminen

Virkamiestä ja viranomaista vastaan tapahtuvista rikoksista säädetään rikoslain luvussa 16. Viranomaisia vastaan tapahtuvia rikoksia ovat esimerkiksi virkamiehen

vastustaminen, haitanteko virkamiehelle, niskoittelu poliisille, väärän henkilötiedon antaminen ja lahjuksen antaminen. Annettaessa lahjus pyritään vaikuttamaan virkamiehen toimintaan palvelusuhteessa. Lahjuksen antamisesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään vuodeksi. (L19.12.1889/39)

Seuraavassa tapauksessa käräjäoikeus käsittelee tapauksen lahjuksen antamisesta, jossa vanki yrittää tarjota vanginvartijalle lahjaa tai etua.

Vastaaja oli tarjonnut vankilassa ollessaan virassa toimivalle vanginvartijalle B 1000 euroa. A oli saanut päihdeseulan testistä positiivisen tuloksen. A tarjosi lompakostaan B:lle 50 euron seteleitä ja kysyi saisiko tuloksen muuttumaan negatiiviseksi 1000 eurolla. A:lla oli lähes koko summa hallussaan. A kiisti syytteen ja kertoi hänen vai pyytänen vartijaa laskemaan tämän rahat. Syytettä puoltaa kuitenkin todistajien lausumat. Vanginvartija B oli heti lahjontavihjauksen jälkeen tullut ilmoittamaan todistajalle tapahtuneesta. Todistaja oli myös nähnyt tarjoustilanteen. Syyksi luetuksi rikokseksi katsottiin lahjuksen antaminen. (Käräjäoikeus 2015)

Tässä tapauksessa olennaista lahjuksen antamisesta tuomitsemiseen oli se, että A tarjosi virkamiehelle etua tai lahjaa, jotta tämä toimisi virkatehtäviensä vastaisesti. Sillä, että vanginvartija ei ottanut rahaa vastaan, ei ollut merkitystä. Lahjusrikoksesta tuomitsemiseen riittää vain lahjan tai edun tarjoaminen.

Seuraavassa käräjäoikeuden tapauksessa sotilas vaati ja sai oikeudettomasti lahjuksia palvelusuhteensa työtehtävien suorittamisesta.

Tykistörikaatin kirjurin tehtävissä toimiva toimistoaliupseerin apulaisen A työtehtäviin kuului esimerkiksi varusmiesten paikallaolovuorot ja viikonloppuvapaat. A oli pyytänyt itselleen oikeudettomia etuja, jotka olivat olleet pääosin rahaa ja osin muita etuuksia. Pyynnöt ovat sisältäneet painostavia piirteitä ja ne ovat tapahtuneet A:n aloitteesta. A on vihjannut ja antanut ymmärtää, että hänelle maksaessa voi saada viikonloppuvapaan paikallaolovelvoitteen sijaan. A on saanut vähintään 6 varusmieheltä oikeudettomia etuja ja hän oli pyytänyt

niitä ainakin 17:sta varusmieheltä. Syyttäjä vaatii A:lle rangaistusta palvelurikoksesta. Varusmiehet B, C, D, E, F ja G saivat syytteen lahjuksen antamisesta. Seitsemännen varusmiehen H henkilöllisyyttä ei ole saatu selville. H:n antamat edut A:lle toimitti varusmies I. Kaikki olivat antaneet A:lle taloudellisia etuja saadakseen viikonloppuvapaata kiinniolovelvoitteen sijaan. E ei ollut maksanut samaan tapaan etuja kuin muut varusmiehet. A oli velkaa E:lle ja E sai viikonloppuvapaata sopimuksella, että A:n ei tarvinnut maksaa velkojaan takaisin. E:n mukaan A oli ilmoittanut jälkepäin antaneensa E:lle viikonloppuvapaan ja A kuittasi näin omat velkansa. Kaikki muut varusmiehet tunnustivat tekonsa ja sen takia heille vaadittiin rangaistusta. E:tä vastaan nostettu syyte hylättiin näytön puutteessa. Lainan takaisin maksusta he eivät olleet sopineet alun perinkään siten, että sitä ei tarvitsisi maksaa takaisin A:n tekemän palveluksen takia. E:n lausumaa vastaan ei löydetty todisteita. E:n ei katsottu syyllistyneen lahjuksen antamiseen, koska hän ei tiennyt tästä velkojen kuittauksesta. Ei katsottu, että E:n olisi pitänyt periä aktiivisesti velkoja takaisin A:lta. Kaikki varusmiehet B, C, D, F ja G saivat lievennetyn tuomion perusteina A:n tekemä aloite lahjuksen antamiselle ja se, että heidän syyllisyytensä määrä oli A:han verrattuna vähäisempi. A tuomittiin palvelurikoksesta. A ei ollut rikoslain 40 luvun tarkoittama virkamies ja lahjuksen ottamisesta voidaan tuomita vain virkamies. A rikkoi velvollisuuksia palvelusuhteessa ja syyllistyi siten palvelurikokseen. (Käräjäoikeus 2007)

Tässä tapauksessa tärkeää oli se seikka, että A oli virkasuhteeseen rinnastettavassa palvelusuhteessa, jossa hän oli vaikutusvaltainen muita varusmiehiä kohtaan. Varusmiehet syyllistyivät lahjuksen antamiseen, sillä he saivat rahaa vasten vapaata.

5.5 Törkeä lahjuksen antaminen

Törkeästä lahjuksen antamisesta tuomitaan, jos tarkoituksen on saada asianomainen toimimaan velvollisuuksiensa vastaisesti palvelusuhteessa. Tällöin haetaan hyötyä joko itse lahjojalle tai jollekin toiselle. Törkeästi tuomittavaa on myös, jos lahjuksella on tarkoitus aiheuttaa tuntuva haittaa tai vahinkoa toiselle henkilölle. Kuten lahjuksen ottamisen törkeyden arvioinnissa myös törkeän lahjuksen antamisesta

tuomiseen vaaditaan lahjuksen huomattava suuruus ja arvo tai että lahjuksen antaminen on kokonaisuudessaan myös törkeä. Törkeästä lahjuksen antamisesta tuomitaan vähintään neljäksi kuukaudeksi vankeuteen mutta enintään neljäksi vuodeksi. (L19.12.1889/39)

Seuraava tapaus käsittelee useampaa rikosnimikettä: törkeä lahjuksen antaminen, lahjusrikos sekä törkeä lahjuksen ottaminen.

Painatuspalveluita tarjoava yritys X tarjosi ja antoi lahjan yliopistosäätiölle. Yritys X:n hallituksen puheenjohtaja A ja toimitusjohtaja B päättivät yhdessä antaa yrityksen X puolesta yliopistosäätiön virkamiehille lahjan heidän toimintansa palvelusuhteessa. Tällä he pyrkivät vaikuttamaan ja vaikuttivat virkamiesten toimintaan palvelusuhteessa. Yliopistosäätiö liittyi kiinteästi yliopistoon ja säätiön hallitukseen kuului yliopiston virkamiehiä sekä yliopiston rehtori C, joka toimi hallituksen puheenjohtajana. Yliopistosäätiön tarkoituksena oli kehittää tutkimus ja opetustoimintaa sekä mainostaa ja tehdä yliopiston toimintaa tunnetuksi. Painatuspalveluita tarjoava yritys X oli jo useamman vuoden pyrkinyt tarjoamaan yliopistosäätiölle palveluitaan ja lisäämään myyntiään. Tarjouksessaan he markkinoivat tuotteitaan yliopistosäätiölle sekä ehdottivat yliopiston painatuspalveluita ulkoistettavaksi heille. Yrityksen X edustajat A ja B olivat kokoustaneet yliopistolla talouspäällikön D ja hallintopäällikön E kanssa. Tässä kokouksessa oli annettu kirjallinen tarjous yliopistolle X:n palveluista. Tarjouksen yhteydessä A oli luvannut lahjoittaa vuosittain yrityksen X nimissä tai omissa nimissään yliopistosäätiölle 30 000-100 000 markkaa. A oli myös tilanteessa tietoinen siitä, että D oli yliopistosäätiön asiamies. Yliopistosäätiön valmisteluryhmä pyysi tämän tapaamisen jälkeen tarjouksia myös paikallisilta yrityksiltä. Tarjouksien sisältö vastasi suurelta osin X:n aikaisemmin antamia tarjouksia. D ja E vertailivat saamiaan tarjouksia ja ottivat A:n antaman lahjalupauksen huomioon tarjouksia tarkastellessaan. Lahjalupaus otettiin huomioon esimerkiksi D:n tekemässä hintavertailussa. A allekirjoitti B:n määräyksestä kirjallisen lupauksen, jossa yritys X ilmaisi halunsa tukea yliopistosäätiötä ja sen opiskelijoiden toimintaa lahjoittamalla sille vuosittain

tain 70 000-100 000 markkaa. Kyseinen kirje oli osoitettu D:lle ja tieto oli välitetty E:lle sekä C:lle. Henkilöt D ja E yliopistosäätiön puolesta ja painatuspalveluita tarjoavan yrityksen henkilöstö neuvottelivat sopimuksen ehdoista ja valmistelivat sopimusta. Valmistellussa sopimuksessa oli myös maininta lahjoituksesta, jonka X lupasi tehdä yliopistosäätiölle vuosittain. Tämä lahjoitus oli myös merkitty yhdeksi syyksi juuri tämän kopiointipalveluja tarjoavan yrityksen valinnalle. X:n hallitus teki tämän johdosta päätöksen lahjoituksesta yliopistosäätiölle, päätöstä olivat tekemässä A ja B. Tapahtumien aikana A oli tuonut esille, kuinka hän oli erään toisen kaupungin yliopistolle jo luvannut ja maksanut useamman vuoden lahjoituksia. Tämän A toi esille todisteena ja vakuutena siitä, että hän oli tosissaan lahjoituksen antamisessa myös tämän yliopistosäätiön tukemiseksi. Yliopiston hallitus poisti sopimuksesta kohdan, jossa ilmaistiin lupaus lahjoista ja niiden oleminen perusteena sopimuksessa. Hallitus päätti myös, että painatuspalveluita ei keskitettäisi vain yritykselle X, vaan näitä palveluita saisi ostaa myös muualta. Allekirjoitettu sopimus sisälsi yliopiston hallituksen vaatimat muutokset. Lahjan arvoa oli tässä tapauksessa pidettävä huomattavan suurena ja teko katsottiin kokonaisuudessa törkeäksi. A:ta kohtaan oli ensisijaisena syyteenä törkeä lahjuksen antaminen ja toissijaisena syyteenä yllytys lahjusrikkomukseen. B:n ensisijaisena syyteenä oli törkeä lahjuksen antaminen ja toissijaisena syyteenä avunanto törkeään lahjuksen antamiseen sekä yllytys lahjusrikkomukseen. Syyttäjän muuna vaatimuksena oli A:n ja B:n liiketoimintakieltoon määrääminen, jos heidät tuomitaan törkeästi lahjuksen antamisesta. A kiisti molemmat häneen kohdistetut syytteet, ensisijaisen ja vaihtoehtoisen. A katsoi, että häntä ei voida tuomita myöskään yllytyksestä, sillä päärrikosta ei ollut tapahtunut, eikä hänen toiminnassaan löydy yllytykseen viittaavaa tunnusmerkistöä. B kiisti myös kaikki häneen kohdistetut syytteet. B kiisti myös kaikki tilanteet, joissa hän olisi ollut mukana keskustelussa tarjouksista ja lahjoitusten lupauksista yliopistolle. Yliopistosäätiön puolella työskentelevät virkamiehen syyllistyivät syyteen mukaan vastarikokseen. C, D ja E syyllistyivät törkeään lahjuksen ottoon, sillä he ovat yksimielisesti virkamiehinä toiminnastaan palvelusuhteessa ottaneet vastaan X:ltä lah-

juksia ja etuja, joilla on pyritty vaikuttamaan ja, jotka ovat olleet omiaan vaikuttamaan heidän toimintaansa palvelusuhteessa. C, D ja E kiistivät syytteen. Vaihtoehtoisena rangaistuksena syyttäjällä oli lahjusrikkomus samoin perustein. Kaikki kolme ovat kiistivät molemmat syytteet. Käräjäoikeus hylkäsi tuomioissaan kaikkia osapuolia vastaan olevat syytteet. Painatuspalveluita tarjoava yritys oli ollut kilpailuttamistilanteessa mukana samoin kuin muutkin yritykset ja pärjännyt siinä hyvin. Tämä oli perusteena sen valitsemiselle. Yliopiston puolelta virkamiehet olivat hoitaneet vain virkatehtäviään eikä heidän tuomitsemiseensa löydetty syytä ja heidän katsottiin toimineen virkatehtäviensä mukaisesti. Syyttäjä valitti hovioikeuteen, mutta, hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden tuomiota. (Hovioikeus 2007)

Tässä tapauksessa käräjäoikeus ei katsonut osapuolten välillä olevan vaikutusvaltaisuutta ja kaikki osapuolet olivat toimineet oikein. Vaikka virkamiehillä oli käytössä julkista valtaa ja he olivat vaikutusvaltaisia, eivät tapahtumien olosuhteet tai yksityiskohdat riittäneet tuomioistuimien arvioinnin mukaan lahjusrikosten tunnusmerkistöjen täyttymiseen.

Seuraava tapaus käsittelee myös useampaa rikosnimikettä, jotka olivat lahjuksen antaminen sekä ottaminen. Toissijaisena syyteenä ajettiin lahjusrikkomusta.

Osuuskunnan hallituksen puheenjohtaja sekä toimitusjohtaja A antoi kaupunginjohtajalle B sekä muille osapuolille C:lle, D:lle ja E:lle edun näiden toiminnassa palvelusuhteessa. Edulla pyrittiin vaikuttamaan tai se oli ollut omiaan vaikuttamaan virkamiehen toimintaan palvelusuhteessa. C toimi apulaiskaupunginjohtajana, D toimi kaupungin teknisen viraston johtajana ja E toimi kaupungin tiepiirien tiejohtajana ja oli tällöin vastuussa itselleen tai Suomen valtiolle. A sai syytteen lahjuksen antamisesta ja toissijaisena syyteenä ajettiin lahjusrikkomusta. Vastapuolen osapuolet eli kaupungin virkasuhteiset saivat syytteen lahjuksen ottamisesta ja toissijaisena syyteenä syytteen ajettiin lahjusrikkomusta. Tapahtuma-aikana osuuskunnan suunnitelmiin vaikuttivat vastaosapuolten päätösvalta ja heidän päätöksensä. A oli kutsunut vastapuolena olevat virkamiehet osuuskunnan kustantamalle matkalle erääseen matkailuky-

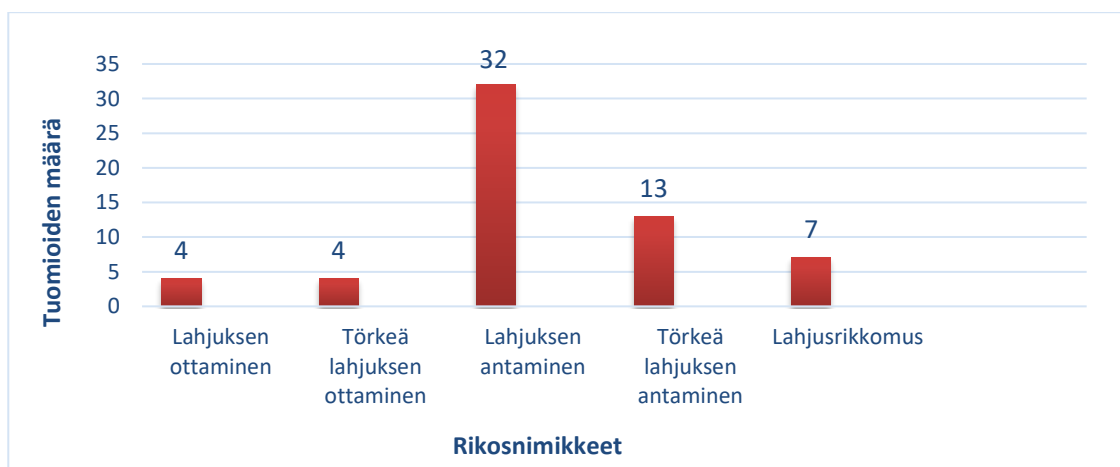
lään Suomessa. Osuuskunta oli kustantanut lennot, majoituksen, ruoan ja virvokkeet, taksikulut sekä kestitykset neljässä eri kohteessa. Henkilöt B, C ja D olivat myös osallistuneet ulkomaan matkaan, jonka osuuskunta kustansi A:n tarjouksesta. Kyseiseen matkaan osallistuneet virkamiehet saivat toisen syytteen lahjuksen ottamisesta sekä A lahjuksen antamisesta. Osuuskunta kustansi virkamiesten lennot, majoituksen, huonepalvelut sekä kestitykset eri ravintoloissa. Näiden matkojen ja etujen tarjoamisen aikana tai pian sen jälkeen osuuskunnalla oli ollut vireillä useampi hanke kaupungilla. Edellä mainituilla eduille pyrittiin vaikuttamaan tai edut olivat ainakin olleet omiaan vaikuttamaan kyseisten virkamiesten toimintaan koskien osuuskunnan hankkeiden käsittelyä. Ottaneet vastapuolet olivat olleet asemassa, jossa he olivat voineet vaikuttaa hankkeisiin. Edun vastaanottaminen oli omiaan heikentämään luottamusta viranomaisten tasapuolisuuteen. Osuuskunta sai syytteen oikeushenkilön rangaistusvastuusta molemmista matkoista, jotka tämä kustansi. Päätöksessään kärjäoikeus tuomitsi vain virkamiehet B:n, C:n ja D:n lahjusrikkomuksesta. Tuomio koski syytettä matkasta Suomessa erääseen matkailukylään. Ulkomaan matkaa kärjäoikeus ei katsonut tuomittavaksi. Rikoksen muoto täytti kärjäoikeuden näkökulmasta vain lahjusrikkomuksen tunnusmerkistön, sillä tapahtuneet olivat omiaan heikentämään luottamusta viranomaisen toiminnan tasapuolisuuteen. Tämä ei riitä lahjuksen ottamisesta tuomitsemiseen. Muiden syytteet hylättiin. Syyttäjä sekä B, C ja D tekivät valituksen hovioikeuteen. Syyttäjä vaati rangaistusta kaikille osapuolille kärjäoikeuden syytteiden mukaisesti pienten näyttöä koskevien muutosten kera. Molemmat matkat tehtiin kestitysmielissä ja ne tapahtuivat viikonlopun aikana. Matkailukylään tehdystä matkasta ei ollut mitään todisteita tehdystä työstä ja ainoat siellä syntyneet dokumentit olivat kulutositteita, joista suuri osa oli ollut alkoholitarjoiluun liittyviä. Ulkomaan matkalla oli pidetty yksi noin tunnin kestävä kokous, jonka ei kuitenkaan katsottu riittävän perusteeksi matkalle. Kokoustaminen olisi hyvin voinut tapahtua normaaleissa työolosuhteissa. B, C ja D puolestaan vaativat kärjäoikeuden lahjusrikkomuksesta tuomitseman rangaistuksen hylkäämistä. Hovioikeus korosti päätöksessään lahjuksen antamisen, lahjuksen ottamisen

sekä lahjusrikkomuksen perustumisen kokonaisarviointiin. Näin ollen hovioikeus katsoi, että B, C, D ja E eivät ole saaneet sellaisia etuja, jotka olisivat olleet omiaan vaikuttamaan heidän toimintaansa palvelusuhteessa. Matkojen sisältöä tarkasteltuaan hovioikeus totesi, että matkoilla ei oltu järjestetty maksettua vapaa-ajanohjelmaa. B oli myös hyvin avoimesti kertonut matkoistaan ja näyttänyt kutsun kaupunginhallituksen puheenjohtajalle. Tapahtumat eivät olleet täyttäneet lahjusrikkomuksen olennaisia tunnusmerkkejä. Menettely ei ole ollut omiaan heikentämään luottamusta viranomaisen toiminnan tasapuolisuuteen. Hovioikeus hylkäsi syytteet kokonaisuudessaan ja kumosi kärjäoikeuden tuomiolauselmassa annetut B:n, C:n ja D:n tuomiot. (Kärjäoikeus 2006; Hovioikeus 2007)

Tässä tapauksessa on samoja yksityiskohtia, kuin edellisessä, jossa käytiin läpi painatuspalveluita tarjoavan yrityksen ja yliopistosäätiön välistä vuorovaikutusta. Selvää tapauksessa on, että A on tarjonnut osuuskunnan puolesta lahjoja ja etuja kaupungin virkasuhteessa oleville. Kärjäoikeus katsoi, että näillä eduilla on pyritty vaikuttamaan virkamiesten toimeen virkatehtävissä, mikä heikentää luottamusta viranomaisen toiminnan tasapuolisuuteen. Kun luottamus viranomaisen toimintaan heikentyy, katsotaan lahjusrikkomuksen tunnusmerkistön täyttyvän. Hovioikeus arvioi tapausta niin, että rikosta ei ole tapahtunut ja kaikki toiminta oli ollut vilpitöntä, eikä lahjusrikkomusta ollut tapahtunut. Tässä tutkimukseeni valitsemassani tapauksessa ilmenee selvästi, kuinka kärjäoikeus ja hovioikeus arvioivat syytettä eri tavalla.

6 LAHJUSRIKOSTEN TUOMIOT JA NIIDEN LAATU

Tutkimuskysymyksiä olivat: Tapahtuuko Suomessa rikoslain mukaista virkamiesten lahjontaa? Paljonko tuomittuja lahjusrikoksia oli aikavälillä 2000–2017? Mitkä seikat nousivat tuomittavan teon pääpiirteiksi? Täydentävänä kysymyksenä oli: Mitä seurauksia lahjusrikoksista on yhteiskunnalle? Nämä tutkimuskysymykset pohjautuvat rikoslain pykäliin tavallisesta tai törkeästä lahjuksen ottamisesta tai antamisesta sekä lievempänä tuomittavasta lahjusrikkomuksesta. Rikosten esiintyvyyden tutkimiseksi otin huomioon tuomiot, jotka oli annettu 2000–2017. Rajamallaani aikavälillä oli annettu yhteensä 60 tuomiota. Tutkimuskysymysteni selvittämiseksi pyysin oikeusrekisterikeskuksesta kaikki Suomen käräjäoikeuksissa annetut tuomiot, joissa rikosnimikkeinä oli lahjuksen ottaminen, törkeä lahjuksen ottaminen, lahjusrikkomus, lahjuksen antaminen sekä törkeä lahjuksen antaminen. A, Tässä kappaleessa olevat kuviot olen laatinut oikeusrekisterikeskuksen tilaston pohjalta.

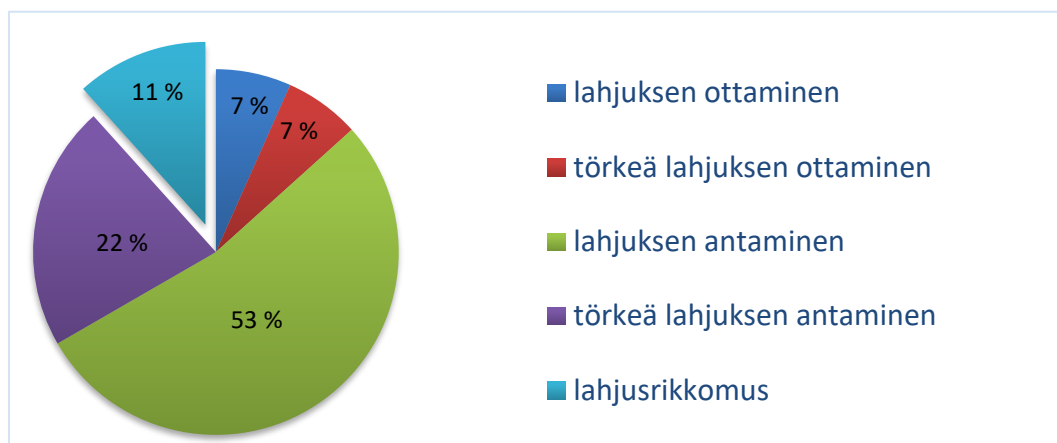
Kuvio 1. Lahjusrikosten määrä rikosnimikkeittäin. (Oikeusrekisterikeskus 2017)

Kuvioista 1 selviää, että lahjuksen ottamisesta ja samoin törkeästä lahjuksen ottamisesta on saatu kummastakin neljä tuomioita. Lahjuksen antamisesta on langetettu 32 tuomiota ja törkeän lahjuksen antamisesta 13 tuomioita. Lahjusrikkomuksesta on annettu 7 tuomiota. Kuvioista 1 selviää myös, että 50 % lahjuksen ottamistapauk-

sista on ollut tekona törkeäksi arvioituja. Lahjusrikoksien tuomioista yleisin on selvästi lahjuksen antaminen. Tämä viittaa siihen, että lahjuksia tarjotaan virkamiehille enemmän, kuin virkamiehet ottavat niitä vastaan.

Tuomioon törkeästä lahjuksen antamisesta vaaditaan teon kokonaisuudessaan törkeää toteutusmuotoa sekä esimerkiksi lahjan tai edun huomattavaa suuruutta tai, että teolla on saattanut olla myös tarkoitus vahingoittaa toista (L19.12.1889/39).

Alle puolet lahjuksen antamisesta saaduista tuomioista ovat olleet laadultaan törkeitä, tarkemmin esitettynä 29 %. Kun lahjusrikos ei täytä lahjuksen antamisen tai ottamisen tunnusmerkistöä, tuomitaan silloin lahjusrikkomuksesta, jos teko on tuomittava (L19.12.1889/39). Alla oleva kuvio 2 kuvastaa prosentteina lahjusrikosten tuomioiden määrää.

Kuvio 2. Lahjustuomioiden jakautuminen prosentteina. (Oikeusrekisterikeskus 2017)

Kuvioista 3 nähdään, että lahjusrikkomusten osuus on 11 % kaikista lahjusrikoksista, jotka on tuomittu vuodesta 2000 eteenpäin. Lahjusrikkomuksen tunnusmerkistöjä on toiminta, jolla on edellytys heikentää luottamusta viranomaisen toiminnan tasapuolisuuteen (L19.12.1889/39). Tutkimukseen sisältyvistä tuomioista lahjusrikkomus oli usein toissijaisena tuomiona, jos lahjuksen ottamisen pääpiirteet eivät täytyneet. Näiden tietojen ja tilastojen perusteella suomalainen virkamies ottaa vastaan rikoslain mukaisia lahjuksia ja kansalaiset tarjoavat niitä.

Toisena tutkimuskysymyksenä oli: Paljonko tuomittavia lahjusrikoksia on tapahtunut aika välillä 2000–2017? Yllä olevista kuvioista sekä tuomioiden määristä, voidaan todeta, että kaikkia lahjusrikoksiin liittyviä rikosnimikkeitä tapahtuu ja tuomioita on langetettu.

Tuomioita on annettu tarkastellun 17 vuoden jakson aikana yhteensä 60 eli keskimäärin noin 3,5 ratkaisua vuodessa. Suhteutettuna Suomen väkilukuun ja tarkastelu jaksoon voidaan tuomioiden määrää pitää jopa vähäisenä.

Pääpiirteiksi teon tuomittavuudesta nousi kaikissa lahjusrikoksissa rikoslain, kirjallisuuden sekä oikeustapausten perusteella useampi seikka. Rikoslain mukaan lahjuksen ottaminen on tuomittava, jos se on omiaan vaikuttamaan virkamiehen toimiin palvelusuhteessa. Tämä nousi myös oikeustapauksissa hyvin tärkeäksi seikaksi, jonka perusteella voitiin tuomita lahjuksen antamisesta tai ottamisesta. Lahjusrikkomuksen tuomitsemiseen riittää se, että lahjan tai edun antaminen on omiaan heikentämään luottamusta viranomaisen tasapuolisuuteen. Tämä tarkoittaa sitä, että vain pelkkä luottamusta heikentävä toiminta on tuomittavaa, vaikka lahjalla tai edulla ei todellisuudessa oltaisi saatu aikaan luottamuksen heikentymistä. Kaikissa lahjusrikosnimikkeissä olennaisena seikkana on se, että on käytetty julkista valtaa. Joissain tapauksissa voi olla epäselvää onko julkista valtaa käytetty. Epäselvyyttä aiheuttavat esimerkiksi kunnan työntekijät joissain tapauksissa, kun heidän työtehtäviinsä saattaa kuulua julkisen vallan käyttöä, vaikka he eivät olisikaan virkasuhteessa. Kun kysymys on toisen etujen ja velvollisuuksien päättämisestä on käytössä julkista valtaa. Yksistään julkisen vallan käyttäminen ei riitä perusteeksi lahjusrikoksista tuomitsemiseen, vaan asiaa tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti ja ottaa huomioon kaikki seikat niin puolesta kuin vastaan. Oikeustapauksien perusteella ilmeni myös se, että vaikka lahja tai etuus on annettu ja periaatteessa kaikki lahjuksen ottamisen tunnusmerkistöt ovat täyttyneet, ei tapauksessa välttämättä ole tapahtunut pyrkimystä vaikuttaa virkamiehen toimiin palvelusuhteessa. Tällöin rikoksen osapuolia ei voida tuomita ja tarkastelun alaiseksi jää onko tapahtunut lahjusrikkomus, jolloin tuomioon riittää, että luottamus viranomaisen toiminnan tasapuolisuuteen on vain heikentynyt. Luottamuksen heikentymistä tulisi tarkastella ulkopuolisen näkökulmasta.

Täydentävänä tutkimuskysymyksenä halusin selvittää mitä vaikutuksia lahjusrikoksista on yhteiskunnalle. Lahjusrikoksista seuraa yleisesti luottamuksen heikentymistä viranomaisen toimintaan sekä toiminnan tasapuolisuuteen, joka on yksi lahjusrikosten tuomitsemisen pääpiirre. Lahjuksilla pyritään lähtökohtaisesti vaikuttamaan viranomaisen toimintaan omia etuja ajaen. Lahjonta horjuttaa hallinnon oikeusperiaatteita, joista esimerkkinä on yhdenvertaisuusperiaate. Jo perusoikeuksia käsittelevässä Suomen perustuslain 2 luvun 21 §:ssä on säädetty kansalaisen oikeus asianmukaiseen käsittelyyn hallinnossa ja oikeudesta hyvään hallintoon. Hallintolain periaatteissa myös päätösten ja niiden seuraavan toiminnan tulee perustua lakiin. Kun jonkin asteista lahjontaa kiistatta tapahtuu, mutta tuomioita on lukumääräisesti vähän voisi epäillä, että virkamiesten toimet eivät aina täysin pohjautu lakiin tai niitä sovelletaan väärin. Tällöin on syytä myös olettaa, että hyvän hallinnon periaatteet eivät täysin toteudu, mikä voi johtaa korruptoitumiseen ja lahjonnan yleistymiseen. Ääritapauksissa lahjukset voivat muodostua jopa virkamiesten toiminnan vaatimukseksi. Tällöin toiminta on jo niin törkeäksi tuomittavaa, ettei synny epäselvyyttä tai tulkintaongelmaa siitä onko kyseessä rikos vai rikkomus.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, lahjotaanko Suomessa virkamiehiä. Tutkimusmateriaalin saaminen osoittautui hieman odotettua haasteellisemmaksi. Tuomioistuinlaitoksen sisällä oli varsin erilaisia käytänteitä koskien aineistojen luovutusta. Aineistoja sai kirjallisella tai määrämuotoisella hakemuksella, mutta toisaalta myös vain sähköpostikyselyllä ilman lisäyhteydenpitoa tai kysymyksiä. Lähetin tilauksia kaikkiin Suomen käräjäoikeuksiin ja hovioikeuksiin, kaikki eivät vastanneet ja vain osalta sain aineistojäljenteitä. Hyvän hallinnon, yhdenvertaisuuden, tietosuojan ja julkisuusperiaatteen näkökulmista aineistohankintaa ei voi pitää aivan ongelmattomana, mutta tämän pohtiminen ei ollut työn aihe.

Tutkimusaineiston keruumenetelmänä olivat oikeustapaukset sekä oikeusrekisterikeskuksen tilastointi ja kirjallisuus. Käsitteet olivat minulle opintojen kautta pitkälti tuttuja.

Teoriaosuuden tärkeänä osana on hallintolaki, joka pohjustaa virkamiehen ja viranomaisen toimintamalleja. Hallintolaki määrittelee viranomaisen velvollisuuksia sekä myös oikeuksia. Tämä laki antaa ymmärryksen siitä, miten virkamiehen tulisi toimia. Myös Suomen perustuslaissa on säädetty siitä, kuinka hallinnon tulisi toimia kansalaisten perusoikeuksien turvaamiseksi ja toteutumiseksi. Olen avannut käsitteitä valtion virkamies ja kunnallinen viranhaltija. Virassa olevalle kuuluu julkisen vallan käyttöä vaativia tehtäviä sekä sen mukana tuleva virkavastuu. Vahingonkorvaukseen virkamies voi joutua isännänvastuun kautta tai suoraan itse. Viranomaisen palvelut tulee olla helposti saatavilla sekä viranomaisen on neuvottava asiakastaan tilanteen vaatiessa selkeällä ja hyvällä kielellä kielilain vaatimusten mukaan.

Lakien ja kirjallisuuden mukaan lahjuksella tarkoitetaan lahjaa tai etua, jolla pyritään vaikuttamaan viranomaisen toimintaan palvelusuhteessa. Lahjan tai edun antamisella voi olla myös heikentävä vaikutus viranomaisen toiminnan tasapuolisuuteen. Lahjuksen ottamisesta ja antamisesta on rangaistava, jos teolla on ollut tarkoitus vaikuttaa viranomaisen toimintaan. Lahjusrikkomuksen tunnusmerkistön täyttymiseen riittää, että teko on ollut omiaan heikentämään luottamusta viranomaisen toiminnan tasapuolisuuteen. Virkamies on tuomittava lahjuksen ottamisesta myös

tapauksissa, joissa hän vaatii tai pyytää lahjaa toiselle. Törkeäksi toiminta on tuomittava, jos teko on ollut kokonaisuudessaan törkeä tai esimerkiksi edun arvo on ollut huomattavan suuri.

Oikeustapausten tarkoituksena oli avata lakia lukijalle käytännön kautta ja tarkentaa, mitkä seikat kussakin rikosnimikkeessä ovat tunnusmerkistöinä sekä mitkä seikat otetaan tuomiossa huomioon. Oikeustapauksia sain kuitenkin niin vähän, että ilman oikeusrekisterikeskuksen tilastoa en olisi voinut tehdä johtopäätöksiä lahjusrikosten esiintyvyydestä. Tilasto sisälsi kaikkien Suomen käräjäoikeuksien tuomiot tutkimistani lahjusrikosnimikkeistä. Listauksesta sain paremman kuvan siitä, paljonko tapauksia on ollut vuodesta 2000 lähtien sekä millä rikosnimikkeellä tuomiota on annettu.

Oikeustapausten perusteella olennaisena seikkana lahjusrikosten rikosnimikkeistä tuomitsemiseen on se, että toiminta on tavalla tai toisella ollut omiaan heikentämään luottamusta viranomaisen toiminnan tasapuolisuuteen. Tulkittavana on myös se, onko edun antamisella tai edun vastaanottamisella pyritty vaikuttamaan virkamiehen toimintaan palvelusuhteessa tietyllä tavalla. Lahjoja tai etuja antaessa pyritään yleensä vaikuttamaan oman asian ajamiseen. Kun virkamies vastaanottaa lahjan, pyritään lahjalla tai edulla yleensä vaikuttamaan virkamiehen toimiin palvelusuhteessa. Lahjuksen antamisesta ja ottamisesta tuomittaessa toiminnan tulee myös olla tahallista. Se missä olosuhteissa ja mitä yksityiskohtia lahjontatapauksessa on, määrittää rikoksen törkeyden. Törkeästä lahjuksen ottamisesta tai antamisesta voidaan pääsääntöisesti tuomita, jos teko on ollut kokonaisuudessaan törkeäksi arvioitava tai lahjan tai edun arvo on ollut suuri. Törkeäksi arvioitessa ei aina vaadita rahallisen arvon suuruutta, sillä pienikin summa on voinut vaatia lahjan antajalta ponnistelua. Tutkimistani tapauksista huomasin, että syyttäjällä on usein toissijaisena syytteenä lahjusrikkomus siltä varalta, että lahjuksen ottamisen rikosnimikkeen tunnusmerkistö ei täyty. Lahjusrikkomuksesta tuomitseminen vaatii hieman lievempää rikoksen toteutusmuotoa kuin lahjuksen ottaminen.

Tutkimustuloksista voidaan todeta, että lahjusrikoksia tapahtuu Suomessa. Tuomioita on annettu kaikilla tarkastelemillani rikosnimikkeillä, lahjuksen antaminen, törkeä lahjuksen antaminen, lahjuksen ottaminen, törkeä lahjuksen ottaminen sekä

lahjusrikkomus. Oikeusrekisterikeskukselta saamani tilaston mukaan lahjusrikoksista tuomioita oli annettu 60. Yleisin annettu tuomio lahjusrikoksista on lahjuksen antaminen. Törkeäksi arvioituja lahjuksen antamisia on tuomittu enemmän kuin lahjuksen ottamista tai lahjusrikkomusta. Lahjusrikkomuksesta tuomioita on annettu enemmän kuin lahjuksen ottamisesta. Lahjuksen ottamisesta tuomioita on annettu vain vähän. Näyttäisi siltä, että virkamiehet eivät ota vastaan lahjuksia suurissa määrin tai että rajatapauksissa lahjuksen ottamisen tunnusmerkistöt eivät täyty. Lahjusrikkomuksen tuomioita oli enemmän kuin lahjuksen ottamisen tuomioita. Tämä viittaa siihen, että virkamiehet vastaanottavat lahjuksia lievemmin arvosteltuna. Lahjonnan taustalla voi olla virkamiesten ja kansalaisten ymmärtämättömyys ja perehtyneisyyden puute enemmän kuin tahallisuus tai omanvoiton tavoittelu.

Lahjusrikoksien seuraukset näkyvät esimerkiksi luottamuksen heikentymisenä viranomaiseen ja sen toiminnan tasapuolisuuteen. Suurempana kokonaisuutena lahjonta esiintyy yhtenä korruption päämuodoista. Kun Suomessa lahjonta lisääntyy, nostaa se myös korruption tasoa Suomessa.

Jatkotutkimuksen suuntaisin lahjusrikosten seurauksiin ja siihen, miten näitä rikoksia voisi ehkäistä. Tutkimuksessa tulisi siis myös perehtyä korruption vastaiseen toimintaan. Olisi myös mielenkiintoista tutkia, voivatko viranomaisten erilaiset tulokinnat ja sisäiset käytännöt edesauttaa korruptiota. Koska lahjonta on vain yksi korruption muoto, voisi julkishallinnon ja yhteiskunnan korruptoitumisen laajuutta arvioida myös muun epäeettisen toiminnan kautta, jos siitä on oikeuskäytäntöä. Esimerkiksi työnantajan välineistön käyttö omaan työnantajan kanssa kilpailevaan liiketoimintaan tai kavallusrikokset voisivat tuoda uutta näkökulmaa suomalaisesta tutkimusten mukaan vähäisen korruption yhteiskunnasta.

LÄHTEET

Frände D., Matikkala J., Tapani J., Tolvanen M., Viljanen P. & Walhberg M. 2007. Keskeiset rikokset. Helsinki. Edita Publishing Oy.

Hemmo M. 2005. Vahingonkorvausoikeus. Helsinki. WSOYpro.

Hemmo M. 2002. Vahingonkorvausoikeuden oppikirja. Helsinki. WSOY Laki-tieto.

Hovioikeus. 2012. Lahjuksen ottaminen.

Hovioikeus. 2007. Lahjuksen antaminen.

Hovioikeus. 2000. Lahjuksen ottaminen.

KKO 2016:39. Korkeimman oikeuden päätös. Viitattu 16.10.2017. <https://www.edilex.fi/kko/ennakkopaatokset/20160039?allWords=Virkarikokset&offset=1&perpage=20&sort=relevance&searchSrc=1&advancedSearch-Key=657555>

KKO 2006:37. Korkeimman oikeuden päätös. Viitattu 16.10.2017.

Koskinen S. & Kulla H. 2013. Virkamiesoikeuden perusteet. Helsinki. Talentum.

Käräjäoikeus. 2016. Lahjuksen ottaminen.

Käräjäoikeus. 2015. Lahjuksen antaminen.

Käräjäoikeus. 2010. Lahjusrikkomus.

Käräjäoikeus. 2007. Lahjuksen ottaminen.

Käräjäoikeus. 2006. Lahjuksen antaminen.

Käräjäoikeus. 2005. Lahjusrikkomus.

L 6.6.2003/434. Hallintolaki. Finlex. Viitattu 19.8.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

L 10.4.15/410. Kuntalaki. Finlex. Viitattu 15.11.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410>

L 11.4.2003/304. Laki kunnallisesta viranhaltijasta. Finlex. Viitattu 21.8.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030304>

L 19.12.1889/39. Rikoslaki. Finlex. Viitattu 3.9.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki. Finlex. Viitattu 19.8.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

L 19.8.1994/750. Valtion virkamieslaki. Finlex. Viitattu 20.8.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940750>

Mäenpää O. 2013. Hallinto-oikeus. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Mäenpää O. 2011. Oikeus hyvään hallintoon. Helsinki. Unigrafia Oy Yliopistopaino.

Mäenpää O. 2003. Hallinto-oikeus. Helsinki. WSOY Lakitieto.

Oikeusrekisterikeskus. 2017. Tilasto käräjäoikeuksissa annetuista tuomioista vuosina 2000–2017 kaikilla lahjusrikosnimikkeillä.

Rytkölä O. 1987. Valtion virkamieslaki ja siihen liittyvä lainsäädäntö. Helsinki. Lakimiesliiton kustannus.

Ryytänen A. 1991. Hyvän hallinnon periaatteet kunnallishallinnossa. Helsinki. Lakimiesliiton kustannus.

Saipio H., Niittylä L. & Vartiainen-Hynönen E. 1996. Kunnallisen viranhaltijan oikeusasema. Helsinki. NEBO Oy.

Salminen A. & Mäntysalo V. 2013. Epäeettisestä tuomittavaan: korruptio ja hyvä veli –verkostot Suomessa. Viitattu 23.8.2017. http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-429-2.pdf

Salminen A. & Viinamäki O. 2017. Piilokorruptio. Mitä kansalaiset kertovat? Viitattu 2.9.2017. http://www.uva.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-740-8.pdf

Transparency International Suomi Finland. Korruptio Suomessa. 2012. Tutkijoiden näkemys korruption muodosta, tutkimisesta ja torjunnasta. Viitattu 4.9.2017. <http://transparency.fi/wp-content/uploads/2015/06/Korruptio-Suomessa.pdf>

Transparency International Suomi Finland. Viitattu 16.10. <http://www.transparency.fi/>

Yle Uutiset. 2017. Suomi putosi piirun verran korruptiovertailussa – silti maailman kolmanneksi vähiten korruptoitunut maa. Viitattu 18.10. <https://yle.fi/uutiset/3-9420593>